

19 KLAPPTIPS SOM RÄDDAR JULFRIDEN

BYGGGNADS ARBETAREN

De är Sveriges
9 sämsta byggen

TEST:
Mjuk hjälm bästa
reklamprylen

Byggkillar
får ingen
LÖN till jul

Ny **LAG** kan
stoppa gifter
på bygget

**50 PRISER
I STOR
TÄVLING**

”TOMTEN” BLIR JULSTJÄRNA I TV

JÄTTESKÄGGET GAV SNICKAREN PETER NY KARRIÄR

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97

kenneth.petterson@byggnadsarbetaren.se

Anki Wetterstål
debattredaktör
08-728 49 71
070-664 49 00

anki.wetterstal@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
nyhetsansvarig
08-728 49 87
070-627 60 84

katarina.connheim@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 40 79
070-246 87 06

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89

margite.fransson@byggnadsarbetaren.se

Elin Jönsson
allmänreporter
08-728 49 98

elin.jonsson@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92

cenneth.niklasson@byggnadsarbetaren.se

Johan Sjöholm
allmänreporter
08-728 49 73
070-65162 59

johan.sjoholm@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87

anki.sydegard@byggnadsarbetaren.se

**TS-kontrollerad
upplaga 2004:** 132 900

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm

Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: Datarutin, telefon
08-619 35 93 **Pris, helår:** 297 kr

Annons: Swartling & Wranding Media,
telefon 08-545160 67

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

PÅ JOBBET

TUNGT LYFT SKA RÄDDA MÄNNISKOLIV

Här lyfts Karolinska sjukhusets nya tryckkammare på plats. SID 18-21

**NY LAG KAN STOPPA
GIFT PÅ BYGGET** SID 12-13

**SÅ PÅVERKAR NYA
ORKANER BYGGANDET**

SID 24-25

DE ÄR SVERIGES SÄMSTA BYGGEN 2005 SID 8-11

**TÄVLA I STOR
JULTÄVLING**

SID 45

MOBBING

**UTFRYSST FÖR
ATT HAN VILL
HA ACKORD**

SID 14-16

TEST

**DE ÄR BÄST
AV REKLAM-
GÅVORNA**

SID 33-35

Byggnadsarbetares jullön hotad

BYGGNYTT/ Ett 20-tal byggnadsarbetare, på Johansson&Berg, har inte fått ut sina löner i november. Nu är de osäkra om de får någon decemberlön. SID 27

DEBATT SID 4-5

**Man svärtar ner
oss byggjobbare**

"Det är starka krafter som vill neutralisera och avvärpa facket", skriver K.L.

GREJER & GREPP SID 36

Robot kaklar badrummet

I Kalix tillverkas badrum på löpande band.

BYGGFOLK SID 40-41

**19 tips på julens
bästa klappar**

BYGGFOLK SID 38-39

**Skägget förändrade
"Tomtens" liv**

Snickaren Peter Christiansen tycker inte om att raka sig. Därför kallas han "Tomten" och nu blir han julstjärna i TV3.

5 BORTA & 5 HEMMA

SID 7

**Gesällen Felix
blev utskrattad
i Sverige**

MÖTEN & SÅNT SID 37

SISTA ORDET SID 44

JULKRYSS SID 46-47

FRÅGAN

Brukar du få julklapp av arbetsgivaren?

Pär Lindberg, 41, anläggare, Norrtälje

– Ja, vi brukar få julklapp, men också en sommarpresent. Jag kommer inte ihåg vad vi fick senast i julklapp. Det är kul att man får något. Vi ska även i väg på julmiddag i mitten av december. Hemma har vi mycket julklappar också, främst till barnen, men alla vuxna får också något.

Dan Sahlin, 31, rörmontör, Stockholm

– Ja. Vi får något som kallas Delicard. Man kan gå in på Internet och välja olika delikatesser, skärbrädor, köksknivar, salt- och pepparkvarnar med mera. Det hör liksom till att få julklapp. Det behöver inte vara något dyrt, men det är trevligt att få något efter att ha jobbat ett år. Vi blir bjudna på julbord ute också.

Mats Hermansson, 47, plåtslagare, Haparanda

– Jo, det brukar bli lite blandad kompot t ex glas, knivar, fritids-såg. Vi brukar ge några julklappar inom familjen också, men det blir inte så många eftersom ungarna vuxit upp. Det är tradition att fira jul och nyår och det är också då som man träffar släkten.

Byggnads är måltavla

● Svenska byggnadsarbetare vill ha kollektivavtal för allt arbete som sker i Sverige. Detta gäller svenska arbetare och arbetare från andra länder. Lika arbete ska ge lika lön och lika villkor. Blockaden i Vaxholm slutade i att företaget, som vägrade skriva avtal, gick i konkurs.

Svenskt Näringsliv stöttar med ekonomisk och juridisk hjälp. Tidningen Dagens Nyheter (DN) stöttar med en politisk kampanj, som hållit på under hela konflikten och fortlöpande pågår. Man använder sig av metoden att svärta ner oss byggjobbare och kalla oss rasister och protektionister.

Det är sant att vi försvarar vårt avtal, och det har vi lovat varandra. Löftet gäller även de arbetare som kommer hit och jobbar, under förutsättning att avtal finns.

Vi har i varje fall upptäckt vilket hot som Byggnads tydligen utgör hos dem som vill utnyttja arbetarklassen. Det är starka krafter i ett utnyttjande brödraskap som vill neutralisera och

PRESENS BILD

avväpna facket. Att DN och Svenskt Näringsliv agerar så kraftfullt med sin gerillataktik, är inte ett bevis för att de känner medkänsla med byggnadsarbetarna i avtalslösa företag, utan det handlar om pengar.

Hade det bara handlat om arbetskraftsbehov hade det inte varit några problem. När vi gick med i EU och när de nya staterna blev medlemmar, rädde inget

tvivel om att svenska arbetsmarknadsvillkor skulle gälla. Så återigen: vi vill att kollektivavtalet ska vara kvar, och vi vill inte att arbetare i de nya EU-länderna ska utnyttjas. DN har för övrigt med sitt vinklade sätt att skriva och rubriksätta sedan länge tagit klivet från objektiv samhällsrapportering till blåblodig subjektivism.

K.L

Har Byggnads tappat greppet?

● Hur många av det stora antalet utländska byggföretag i Sverige, på sidan 11 i Byggnadsarbetaren nr 17, har tecknat hängavtal med Byggnads? Hur många har annars anslutit sig till byggarbetsgivarnas organisation?

Gäller inte kollektivavtalet och parternas prislistor och/eller deras skyldighet att i övrigt träffa uppgörelse på icke pris-satta arbeten?

Frågorna är berättigade med hänsyn till flera artiklar i tidningen, där man får känslan av maktlöshet från förbundets sida.

Ett exempel: ”Polska företag betalar lägst lön, cirka 109 kronor i timmen.” Varför hävdas inte Byggnads avtal?

Ur Byggnadsarbetaren nr 17.

”I den mån de har hängavtal.” Finns det begreppet bara som ett spel för gallerierna? Det brukar i regel vara beroende av därtill utsedda avtalsfunktionärers arbete och förmåga att annars vidta lämpliga stridsåtgärder.

Eller har Byggnads tappat

greppet i väntan på EU:s dom? I så fall är det dags för politiska krav om utträde ur EU, innan alla svenska arbetare blir både arbetslösa och ”jämlikt” fattiga med de nya medlemsländernas arbetare.

SVEN CARLSSON

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728-49-00 Faxe 08-728-49-80 E-posta redaktionen@byggnadasarbetaren.nu

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Inte bara Vaxholm

Den här hösten har Vaxholmskonflikten snurrat ännu ett varv i medierna. I en artikelserie i Dagens Nyheter utsattes Byggnads agerande för hård granskning. Ledarskribenter från flera håll hakade på och de flesta var kritiska mot facken.

Synd bara att det i all uppståndelse inte kommer fram vad letternas verkliga lön var när de jobbade i Vaxholm.

Sedan det lettiska bolaget lämnat Sverige, träffade vår reporter Ingemar Dahlkvist dem i deras hemstad Riga. Där var de inte längre bundna till sin arbetsgivare och kunde tala fritt. Då fick han ta del av lettiska skattedokument som visade deras verkliga inkomst.

De tjänade 35 kronor i timmen.

Visserligen bättre än hemma i Lettland, men långt ifrån de 78 kronor som arbetsgivaren Laval hävdar.

För alla som har kännedom om villkoren i byggbranschen är det inte särskilt förvånande. Det har hänt förr att utländska företag tagit med sig eget folk till Sverige. Och även om de i avtal lovat annat, så har de anställda knappast fått ut den lön som de skulle ha haft.

Ty vem kan kolla detta i utlandet?

I Sverige har vi trots allt bättre möjligheter till kontroll, utan att vi för den skull ska behöva beskyllas för Storebrors-fasoner.

Om man som gästarbetare i Sverige tvingas panta tomburkar för att dryga ut kassan, eftersom man inte fick den lön som man utlovats, då är det något som gått rejält sett.

Det var vad som hände thailändska svetsare på Preemraff i Lysekil i somras. De fick ut 500 kronor i månaden.

Det som utspelades kring bemanningsföretaget Vinc Placement är sådant som vi tidigare bara fått höra talas om utanför Sverige. Sönt är rasism om något.

Självklart finns det bra byggen, men de är tyvärr svårare att få fram. Därför utser vi i år bara de sämsta byggena.

Läs mer på sidorna 8-11.

Den 19 januari är vi tillbaka igen. Till dess finner ni nyheter och debatt på vår hemsida www.byggnadsarbetaren.se

God jul och Gott nytt år!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Trött på skitiga kläder

● Jag är less på att se alla trasiga och skitiga byggnadsarbetare. Trasiga arbetskläder är en skyddsfråga, man kan fastna i utstickande föremål. Om olyckan är framme vill vi vara rena och hela.

Samtidigt är vi företagens ansikte utåt. Vi är de första som besökare och kunder träffar när de kommer till våra arbetsplatser.

Därför tycker jag att vi ska ha fria arbetskläder.

JOHNNY S. CEDERGREN

KENNETH PETTERSON

Golvläggare är också byggnadsarbetare

● Här är en golvläggare som tycker att det är rätt tråkigt att bara läsa om snickare med mera. Golvläggare är också byggnadsarbetare, vi klagar sällan, och vi jobbar oftast solo. Vi tar sällan rast för att vi ska hinna med och eventuellt tjäna en hacka.

Här läser man om snickare som gnäller att de har för taskigt pröjs fast de oftast jobbar i lag. Nej, nu är det på tiden att ni kanske förstår att vi också är medlemmar och betalar avgift som alla andra.

MATTIS

Nyttigt vara pappaledig

● Jag satt i soffan och sappade på tv:n då min fru sa; du ska vara pappaledig i 60 dagar. Ja, ja, sa jag, och sa till på firman om det. När det sen blev aktuellt tänkte jag, 60 dagar (arbetsdagar), så länge. Jag som är arbetsnarkoman, hur ska jag klara det?

Nu är pappaledigheten snart slut och det har gått kanon. Jag har blivit som en ny hemmafru; diskar, städar, tvättar, matar, hämtar och lämnar vår äldsta dotter i skolan med mera.

Jag är stolt över mig själv och tycker att det här är riktigt nyttigt. Fast ibland suger det i kroppen efter längtan att jobba.

LENNY

Ge oss bättre friskvård

● Jag vill att varje arbetstagare ska ha rätt till subventionering av kostnader för friskvård. Då blir vi stabila och friskare och det blir mindre skador och sjukskrivningar.

Årskort eller en summa pengar till friskvård gynnar alla företag i slutänden. Det blir heller inga stora kostnader för företagen. Chefer är blinda och tror inte på friskvård. De räknar med att friskvård finns i samhället. De har fel.

RYGGONT

–Jag önskar mig fler klämdagar i julklapp ...

TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt på nätet. Gå in på www.byggnadsarbetaren.nu.

TILL VEM? Stenhuggaren **FELIX KLINGER, 21 ÅR** från Teichwolframsdorf i Tyskland.
VARFÖR? Han **ÄR UTE PÅ EN GESÄLLVANDRINGSRESA** genom världen under tre år och en dag .

”VI BLEV UTSKRATTADE NÄR VI KOM TILL SVERIGE”

1 Vad är det du gör egentligen?
– Efter yrkesskolan för stenhuggare så bestämde jag mig för att gå på gesällvandringsresa. Tre år och en dag måste jag vara borta och får under den tiden inte komma närmare än 50 kilometer från min hemstad.

2 Varför ville du ut och vandra?
– Jag kommer från en väldigt liten by och det var nyfikenheten som drev mig .

3 Hur överlever man?
– Att hitta arbete har varit det minsta problemet. Man går in hos olika företag och frågar om man kan få jobba där. Oftast får man det. När jag var i Sverige med en gesällkompis så liftade vi från Trelleborg till Malmö. Sen var vi tvungna att åka tillbaka för vi fick inget jobb och det var vinter och kallt. Vi letade verkligen, men det gick inte.

4 Vad betyder kläderna?
– De är väldigt viktiga, men lite opraktiska. På sommaren är de för varma och på vintern så är de för kalla. Men man måste ha dem på sig både som arbetsklädsel och när man vandrar. När jag var i Sverige så blev jag och min kompis utskrattade på grund av vår klädsel.

5 Du firar inte jul hemma. Vad händer sen?
– Jag är ändå ingen jultyp. I januari flyger jag till Madagaskar. Troligtvis blir det väl mer citronplockning än stenhuggeri.

Felix Klinger gesällvandrar för att lära sig sitt yrke bättre, men också för att lära sig mer om sig själv och om världen. Traditionen i sig är minst 800 år gammal och att bära kläderna Felix har på sig på bilden är obligatoriskt.

WITZ

Vad är det första murarna gör när en arbetskamrat ramlat ner från byggarbetsställningen?
– De tar händerna ur fickorna så att det ska se ut som olycksfall i arbetet.

MARCUS HANSSON

1 Får du inte hemlängtan ibland?
– I början så fick jag det, men inte nu längre. Det händer hela tiden saker och är mycket att göra. Ibland träffar man andra gesäller på vandring och då dricker man öl tillsammans.

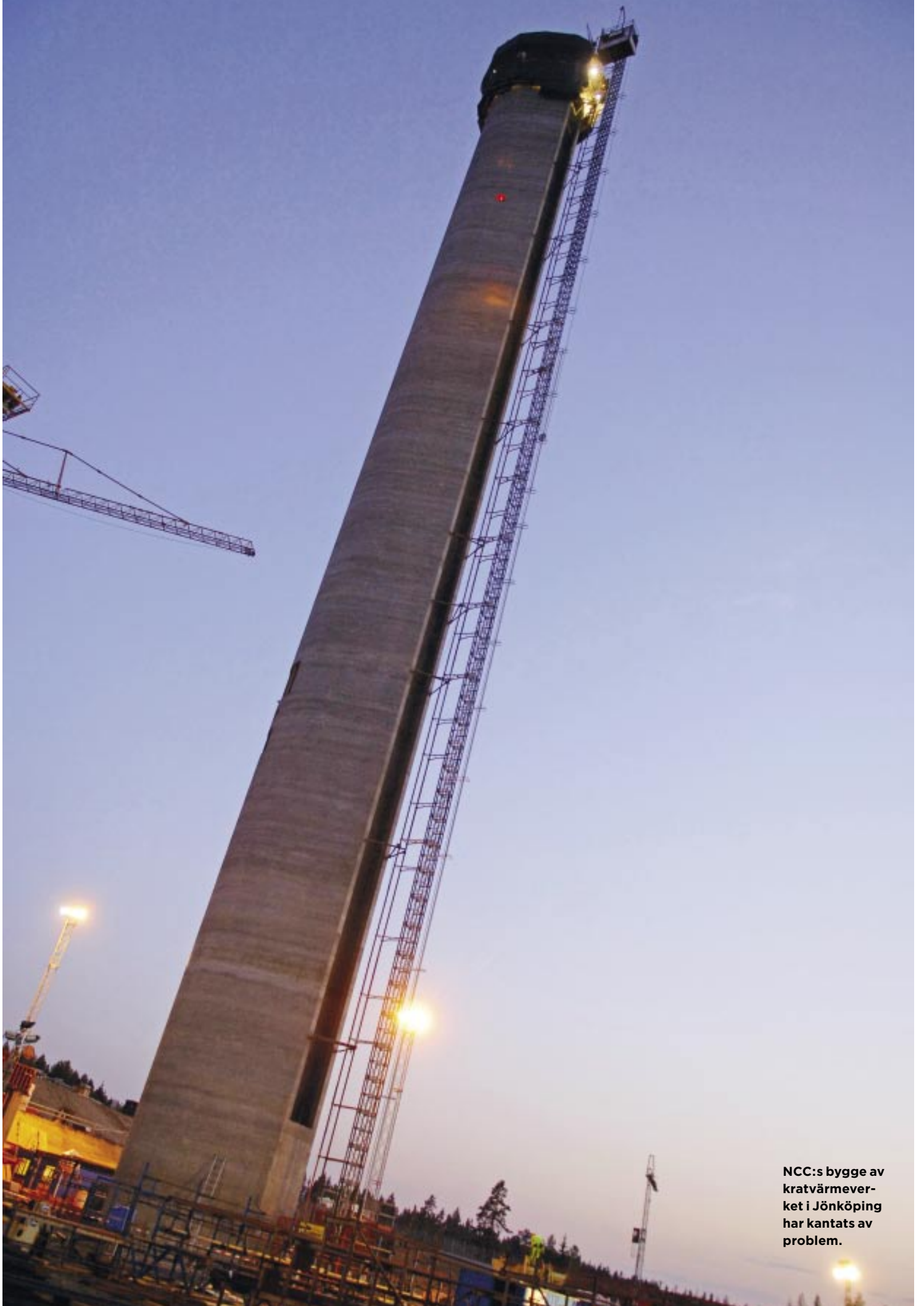
2 Vad tycker dina föräldrar om att du ger dig ut och vandrar i tre år?
– Till en början så tyckte de väl att det var en fix idé jag fått. Men i dag är de stolta över att jag gör det. Då och då skickar de paket och så till mig.

3 Men hade du inte hellre velat ha ett vanligt jobb och tjänat pengar och så?
– Fri vandragesäll kan man bara vara en gång i livet. Senare med 25 dagars semester per år så går det helt enkelt inte.

4 Har traditionerna förändrats på något sätt?
– Internet har inneburit en stor förändring. Det underlättar kontakten oss gesäller emellan. Det är inte längre som för 100 år sedan, men det anses bättre att gå till fots eller lifta än att åka tåg eller flygplan. Och vi har inga mobiltelefoner – de är bannlysta.

5 När får du åka hem igen?
– Först den 20 september 2007 kan jag åka tillbaka till min hemby om jag vill. Att avbryta vandringen och åka hem igen har jag aldrig funderat på.

MARCUS HANSSON

**NCC:s bygge av
kratvärmever-
ket i Jönköping
har kantats av
problem.**

ALLT GICK FEL PÅ KRAFTVERKET

Byggnadsarbetaren listar 2005 års värstingar/Sämst totalt sett, var NCC:s illa skötta kraftverksbygge i Jönköping. Resten är en provkarta över byggbranschens sämsta sidor: grovt utnyttjande av utländsk arbetskraft, sänkta löner, kameraövervakning och lärlingar som utsätts för asbest. Ibland är det lågt i tak i byggbranschen, inte bara i bokstavlig mening som på bygget där byggnadsarbetarna knappt fick plats liggande.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST, MARGITE FRANSSON OCH ELIN JÖNSSON

FOTO MICHAEL GUSTAFSSON, ANDERS LINDH, OSCAR LÜREN, TOMAS MAGNUSSON OCH DRAGAN MITROVIC

NCC fick uppdraget att bygga kraftvärmeverk på Thorsviksområdet, söder om Jönköping. Så långt är alla överens. Sedan blir NCC:s och byggnadsarbetarnas versioner av vad som hände väldigt olika.

De svenska byggnadsarbetarna anser att NCC valde att testa lönedumpning med hjälp av sitt polska dotterbolag. NCC säger att man anlidade NCC Polska eftersom man inte hittade arbetskraft i Sverige.

Redan från början skar det sig mellan det svenska laget och platsledningen. Lagbasarna hoppade av, löneuppgörelsen drog ut på tiden och NCC visstids-anställde och utnyttjade korta varsel-tider.

Flera tillbud inträffade med kranar som körde ihop. Enligt byggnadsarbetarna var planeringen och organisation urusla och det svenska laget fick sämre utrustning och mindre resurser än de polska kollegorna.

Det polska gänget var mer nöjda, men flera av dem anser att de borde fått samma lön som svenskarna. De svenska byggnadsarbetarna tjänade cirka 159 kronor per timme, strax över avdel-

”Det polska gänget var mer nöjda, men flera anser att de borde fått samma lön som svenskarna.”

ningens genomsnitt, medan de polska tjänade mellan 110 och 120 kronor per timme.

På slutet skulle en glidformsgjuten skorsten byggas. Ett gäng svenskar blev lovade jobbet, men när de lagt sitt första lönebud bestämde NCC att köpa jobbet av NCC Polska.

Två tvister är på väg till arbetsdomstolen (AD). Den ena handlar om att de polska byggnadsarbetarna diskriminerades genom att de fick lägre lön.

Den andra handlar om att NCC bröt mot förhandlingsordningen genom att lägga ut skorstensgjutningen på entreprenad när löneförhandlingen påbörjats.

NCC Sveriges vd, Olle Ehrlén, bidrog till att kvalificera bygget till årets sämsta när han i en debattartikel kallade företagets anställda i Jönköping för utpressare. ●

ÅRETS SÄMSTA BYGGEN

De thailändska arbetarna på Preemraff i Lysekil protesterade mot usel lön och lögner genom att marschera från jobbet. Byggnadsarbetarna som armerade formen till portalen på Törnskogstunneln utanför Stockholm hade 27 centimeter högt på jobbet.

ÅRETS UPPROR

► De pantade burkar och flaskor för att dryga ut kassan, fast de var inga uteliggare utan rörarbetare och svetsare med tio timmars krävsdag. De thailändska arbetarna på utbyggnaden av Preemraff i Lysekil blev lurade på lönen. Pengarna låg långt under de 115 kronor i timman som avtalats och allt de fick ut i Sverige var 500 kronor i månaden. Byggnads krävde bevis för att rätt lön betalades ut.

Thailändska bemanningsföretaget Vinc Placement och italienska entreprenören Irem försökte då tvinga arbetarna att skriva på ett avtal om att de fick rätt lön. Några av thailändarna protesterade och hotades bryskt med avsked. Då fick arbetskamraterna nog. Över 200 thailändska arbetare marscherade ut från Preemraff för att till fots gå till polisstationen i Lysekil och polisanmäla agerandet. Detta trots att arbetarna var rädda och kände sig hotade. De kom aldrig till polisstationen utan blev hämtade med bussar från Preemraff. Lönedumpningen blev en av årets stora skandaler. Byggnads hotade med blockad. Då gick Preemraff in som garant för att thailändarna skulle få rätt lön. Lönedumpning och dåliga arbetsförhållanden uppmärk-

sammades också bland andra yrkesgrupper. Arbetsmiljön fick tidningen Byggnadsarbetaren inte en chans att se. Inga tidningar släpptes in. ●

ÅRETS CELLSKRÄCK

► Den lägsta arbetshöjden var 27 centimeter. Byggnadsarbetarna måste åla sig fram som maskar för att kunna armera. På arbetsplatsen Tunberget vid Norrortsleden var det mycket trångt när man skulle armera formen till två portaler till den blivande Törnskogstunneln.

– Det är väldigt obehagligt och det är lätt att cellskräcken kommer krypande, sa skyddsombudet Kjell Björkman.

Byggnadsarbetarna hoppas att det i framtiden blir en annan konstruktion på liknande jobb. Enligt arbetsmiljöverket är det möjligt att göra. ●

ÅRETS LÖNEAVDRAG

► Företaget Svenska Väg anställde sex litauiska byggnadsarbetare för ett rivningsarbete i Upplands-Bro, väster om Stockholm. De fick bo i gamla utrangrade byggbodas på en avskild industritomt. I flera veckor hade de inte tillgång till bil utan var helt isolerade. De har själva noggrant antecknat arbete i fyra månader,

med upp mot 250 timmars arbete per månad. Svenska Väg säger att de bara arbetat drygt 170 timmar per månad.

Enligt byggnadsarbetarna hotade ägaren Lars Elofsson med att "skicka dit jugoslaver" för att vräka dem. Han ska också ha gett några av dem sparken, en dag när de var för bakfulla för att gå till jobbet. När de andra protesterade och sade att de alla ville sluta och få ut sin lön blev Elofsson upprörd och hotfull.

På en slutfaktura från Svenska Väg kräver firman en av de anställda på 11 644 kronor för bilkostnader.

– Det är exakt det belopp jag har i inestående lön, berättar Danius Kraliciunas.

I slutet av augusti förhandlade Byggettan och Stockholms byggmästareförening om situationen för de sex anläggarna. Uppgårelsen innebar att de skulle få slutlön och semesterersättning. De fick sluta den 2 september, två veckor innan uppsägningstiden skulle gå ut. ●

ÅRETS KORTASTE ANSTÄLLNING

► Konsortiet Malmö Citytunnel Group (Bilfinger Berger AG, Per Aarsleff A/S, E Pihl & Sön A/S) har fått i uppdrag att bygga huvuddelen av Citytunneln

i Malmö. I våras provanställdes de sex tunnelbyggare, med löfte om jobb i flera år. Men i början av augusti fick de klart för sig att de inte fick fortsätta utan att alla tjänster skulle ut på räkning.

– Vi får andra jobb, det är ingen snyfthistoria på det viset, säger byggnadsarbetaren Fredrik Mårtensson.

– Men snart måste facket och regeringen reagera på att miljardprojekt, med skattemedel som skulle ge jobb, inte ger ett enda svenskt jobb. I stället hamnar alla skattemiljarder i Polen och Tyskland. ●

ÅRETS RIVNING

► Först efter flera veckors arbete upptäckte Skanska att det var asbest i kommunkontoret i Mariestad.

Ett tiotal Skanska-anställda och flera underentreprenörer har arbetat med att renovera kommunkontoret, däribland fyra lärningar från byggprogrammet på Vadsbrogymnasiet.

När asbesten upptäcktes (14 september), stoppades arbetet och de som arbetat i lokalerna blev undersökta av läkare.

Vadsbrogymnasiets rektor, Mikael Hedqvist, säger att eleverna mår okej.

– Killarna har heller inte varit inblandade i själva rivnings-

”Det är väldigt obehagligt och det är lätt att cellskräcken kommer krypande.”

arbetet, men det är viktigt att inte negligera en sådan här sak. Förutom läkarundersökningar kommer samtliga byggnadsarbetare också att placeras i Skanskas listor över personer som behöver framtida läkarundersökningar. ●

ÅRETS LÖNESÄNKNING

► Årets lönesänkning står utan tvekan Peab för. Under mars och april i år lät de tre byggen i Vadstena, Linköping och Norrköping, ett efter ett gå över till stupstockslön. Nästa steg var att permittera merparten av de anställda för att i stället plocka in underleverantörer.

Bakgrunden var att en central ackordsförhandling strandade tidigare på året. Ackordslönerna på Peab i Östergötland har varit bland de högsta i landet under några år, i Vadstena tjänade de 167 kronor i timmen på de senaste jobben före förhandlingen. Nu ville Peab sänka lönerna med tjugo kronor i timmen.

Enligt Byggnads förhandlare innebar Peabs bud i den centrala förhandlingen bara en marginell förändring jämfört med det man erbjudit

i den lokala förhandlingen. Totalt berördes ett fyrtiotal byggnadsarbetare.

På bygget i Linköping nekades två ombudsmän tillträde till arbetsplatsen, vilket är ett brott mot kollektivavtalet

I slutet av april kom man till slut överens om lönenivån och att byggnadsarbetarna får behålla sin ackordslön. ●

ÅRETS LIVE-SHOW

► – Vi går hela tiden och vänder oss om och ser vem kameran zoomar in just nu, berättade Robert Åkesson.

Han arbetar som resementör för Llentab på en byggarbetsplats i Göteborg där byggkonsortiet Logistic Contractor (Wästbygg och WH Bygg) bygger en ny fabrik. Sedan hösten 2004 har företaget haft övervakningskameror på bygget. Kamerorna motiveras med att intresset att följa arbetet var så stort från flera inblandade parter i bygget.

Men arbetarna tyckte att det var obehagligt att vem som helst kunde gå in på Internet och titta på vad de gjorde på jobbet. Ett problem var också att man kunde

zooma in så bra att man kunde läsa namnet på hjälmen, på en person som stod hundra meter från kameran.

I september slog Datainspektionen fast att kameran är olaglig om inte var och en av byggnadsarbetarna har gett sitt uttryckliga tillstånd.

Undantag från regeln om uttryckligt tillstånd ges bara om det förkommer en hotbild mot arbetsplatsen.

– Här fanns inte tillräckligt starka skäl, säger Ulrika Johansson, Datainspektionen. ●

ÅRETS GASATTACK

► En svetsare drabbades av förgiftning och infektioner, när han andades in giftig luft från en friskluftsmask. Olyckan inträffade på YIT:s bygge i Ryahamnen i Göteborg där man bygger ett nytt kraftvärmeverk. Mannen skulle åtgärda ett fel på en svetsfog i ett stort värmeverksrör. Han använde friskluftsmask med ett kemiskt filter samt dammfilter, för att undvika att andas in skadliga ämnen.

Men filtret, som sitter osynligt på ryggen, fångade upp gnistor

och förde in giftig rökgas i masken i stället.

– Mannen klättrade ner i röret och åtgärdade svetsen inifrån, med hjälp av vinkelslip. Vinkelslipens bortslipade partiklar studsade mot rörväggen, och tände eld på friskluftsmasken. Det var dammfiltret och förfiltret som fattade eld, säger Claes Hällqvist, arbetsmiljöverket i Göteborg.

Mannen fördes med ambulans till sjukhus direkt efter olyckan och vårdades där över en vecka eftersom han inte tillfrisknade, trots starka mediciner. Claes Hällqvist från arbetsmiljöverket avråder alla byggnadsarbetare generellt från att använda friskluftsmask och vinkelslip i trånga utrymmen.

– Friskluftsmasker är inte gjorda för att vara brandsäkra. Svetsaren i det här fallet befann sig i ett kraftigt gnistregn som kom från alla håll.

Arbetsmiljöverket inspekterade arbetsplatsen direkt efter olyckan. Verket kräver att arbetstagarna vid YIT Sverige AB i fortsättningen åtgärdar alla anmärkningar på rör utifrån, inte inifrån, som i det här aktuella fallet. ●

Bygget i Vadstena var ett av flera i Östergötland där byggnadsarbetarna tvingades gå på stupstockslön efter en strandad förhandling. Vid renoeringen av kommunkontoret i Mariestad upptäcktes asbest efter att byggnadsarbetare, däribland byggelever, jobbat där i flera veckor.

”ÄR VÅRA MATERIAL FARLIGA ELLER INTE?”

Ny lag kan stoppa gifter på bygget/ Kunskapen är usel om kemikalierna på bygget. En kommande EU-lag kan tvinga fram en säkrare miljö för mattläggaren Tord Strömkvist och hans kollegor. Bara en sak kan hindra kraven: kemikalieindustrin driver den största lobbykampanjen i EU:s historia för att slippa.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ROGER SCHEDERIN

Ett bygge är som en kemisk fabrik. Tord Strömkvist jobbar mitt i ångorna. Han tycker det är märkligt att en massa kemikalier kommer ut, som ingen har någon koll på.

– Det är klart att vi läser ju på burkarna och försöker följa råden. Men man slarvar ju också ibland.

Men ingen vill bli sjuk. Kollegan Mikael Hansson har jobbat i branschen i 23 år.

– Lite av mitt luktsinne har försvunnit. Läkarna vet inte vad det beror på, men det är klart att jag funderar över om det har med kemikalierna att göra.

Problemet är att det bara finns kunskap om en bråkdel av ämnena i byggets kemikalier. Farliga ämnen kan dölja sig, men ingen vet, för de flesta är inte testade. Nästan alla ämnen som används i dag kom ut på marknaden innan det blev testkrav för nya ämnen 1981.

För att skydda människor och miljö är EU nu på väg att skaffa sig en ny kemikalielag som heter Reach. Tanken är att många tusen ämnen ska kartläggas och testas och att ansvaret för detta ska läggas på kemiindustrin, inte myndigheterna som i dag. På sikt ska det innebära att byggnadsarbetare får bättre information om vad de jobbar med och till att de farligaste ämnena förbjuds eller blir utbytta. I byggbranschen finns så vitt känt minst 4 000

kemiska ämnen, bara drygt 300 av dem är utredda då det gäller hälso- och miljöeffekter. Resten är som ett blankt papper. Man har noll koll. Samtidigt finns dessa ämnen i vanliga produkter som används dagligen.

Hos Tord och Mikael är kontaktlimmet en riktig värsting. Det luktar fränt och starkt, är farligt att andas in och irriterar huden. Dessutom innehåller tätningsmedlet de arbetar med lösningsmedel, vilket är känt för att akut kunna ge yrsel och illamående och på sikt hjärnskador.

Mattläggarna försöker välja vattenbaserade material i första hand.

– Så vårt golvlím, det vi jobbar allra mest med, är vattenbaserat. Man märker en klar skillnad på det och de starkare kemikalierna, säger Tord Strömkvist.

Om Reach går igenom kan det rädda hälsan för tusentals i hela arbetslivet. En undersökning, gjord vid universitetet i Sheffield, visar att Reach kan hindra 50 000 fall av lungsjukdomar orsakade av jobbet och 40 000 fall av yrkesrelaterade hudsjukdomar, som orsakats av farliga kemikalier i Europa varje år.

Men motståndet är starkt. Kemiindustrin har dragit i gång en gigantisk kampanj för att urvattna förslaget. Till många delar har de lyckats med försöken att urholka lagen, bland annat då det gäller att kraftigt begränsa vilka ämnen som ska testas. ●

Mattläggarna Mikael Hansson och Tord Strömkvist jobbar med kemikalier, både starkare och svagare, varje dag när de lägger mattor.

Mikael (bilderna närmast) har förlorat lite av sitt luktsinne och undrar om det beror på kemikalierna i jobbet.

"Vi vill veta om det vi jobbar med är farligt eller inte", säger mattläggaren Tord Strömkvist.

6 FRÅGOR OCH SVAR OM KEMIKALIELAGEN

► Vad betyder en ny kemikalielag för mig på bygget?

– Att fler av ämnena i de produkter som du använder blir granskade och testade.

– Det ska förhoppningsvis leda till att du får bättre varuinformation på sikt och att de farligaste ämnena försvinner från bygget.

► Vilka är de viktigaste förändringarna?

– Information ska tas fram om cirka 30 000 ämnen som säljs i ett ton eller mer i dag, per år och leverantör. Upp till tio ton är dock kraven på information små. Det är oklart för hur många av de 30 000 ämnena som testning ska krävas. Det kan bli för en tredjedel, men enligt ursprungsförslaget skulle alla ha testats. Vissa av de farligaste kemikalierna måste ha tillstånd för att få användas, bland annat de som kan ge cancer, fosterskador och skada arvsmassan. Samtliga krav ska också gälla nya kemikalier.

► Men är det bra att industrin får huvudansvaret?

– Det ska leda till att man får veta mer om ämnena än idag. Myndigheterna har inte haft och har inte resurser till att göra dessa undersökningar. Nu får kemiindustrin stå för kostnaden.

► Varför lobbar kemiindustrin för att tunna ut förslaget?

– En hårdare lagstiftning leder

till ökade kostnader för testning och sannolikt till att man upptäcker att vissa ämnen är för farliga att använda. Kemiföretagen är rädda för det och deras arbetare ser en risk för jobben. De har lyckats i försöken att begränsa testningen.

► Kan man lita på att industrin verkligen talar sanning om kemikalierna?

– Antagligen inte i samtliga fall. Men det kommer att ställas krav på oberoende tester och en ny europeisk kemikaliemyndighet, som startar i Finland ska granska tillstånd och utredningar. Det finns också krav på att leverantörer måste samarbeta om redovisning av sina kemikalier, i de fall de har samma ämne.

► När börjar Reach gälla?

– Förslaget om Reach lades fram av EU-kommissionen 2003. Nu i höst har det gått igenom i Europaparlamentet och väntas 13 december behandlas i EU:s ministerråd. När förslaget trätt i kraft, vilket kan ske tidigast 2007, börjar man med registrering av de ämnen som är farligast och som tillverkas i störst volymer. Registreringen ska ske stegvis under en elvaårsperiod.

Källor: Sten Flodström, toxikolog, (giftexpert) kemikalieinspektionen. Danielle Freilich, miljöchef, Sveriges Byggindustrier, Sven Nyberg, ombudsman LO.

De långa promenaderna utmed Varbergs stränder har varit viktiga för Peab-snickaren Dan Öhrling under sjukskrivningen. Musiken han lyssnar på rensar bort tankarna på hur han behandlats av Peab.

UTFRYST FÖR ATT HAN VILL HA ACKORD

Peab trakasserar lagbasar som kräver att få förhandla om ackord/ Snickaren Dan Öhrling vägras plats på ett bygge på hemorten. Cheferna påstår att hans arbetslag inte längre vill jobba med honom. Men, enligt Byggnads, är Dan en av många som straffas för obekväma åsikter.

TEXT OCH FOTO JOHAN SJÖHOLM

Den 25:e oktober i år sjukskriver sig den 42-åriga Peab-snickaren Dan Öhrling. Han har en längre tid känt sig mobbad av ledande personer i företaget. Droppen blir beskedet om att han utan närmare förklaring petas ur sitt arbetslag och flyttas till ett bygge 15 mil från bostaden.

Dan hade verkligen glatt sig åt att få jobba nära hemmet.

På kort tid räknar Peab hem tre anläggningsarbeten i mellersta Halland där Dan bor. De två vägbyggena Nissastigen och Tångakrysset, samt Skrea backe, ett rejält järnvägsjobb söder om Falkenberg. Dan och hans arbetskamrater får garantier om att de från slutet av 2004 slipper distansarbete under ett och ett halvt år.

Dan är med på vägbyggena, men när det mot slutet av oktober i år börjar bli dags att flytta till Skrea backe, får han beskedet av sin platschef:

– Jag har fått ett fax som säger att du inte ska med. Ingen vill arbeta med dig.

Faxet kommer från personalsamordningskontoret. Där står att Dan omgående lånas ut från Peab anläggning syd till företagens byggservice i Helsingborg. 15 mil att pendla från lägenheten i Varberg i stället för tre. Planerna om att ta igen försakat familjeliv går om intet. Han kommer inte att kunna följa dotterns basket så nära som han sett fram emot och frun får fortsätta leva som en ensamstående i veckorna.

Dans plats i laget i Falkenberg fyller Peab med en snickare från Lund. En person med tre mil till jobbet ersätts med en som måste åka 17.

– Att pendla vet jag är en del av jobbet. Men detta att bli utbytt

mot en annan känns för jävligt. Då skulle vi sitta och vinka åt varann på Hallandsåsen på morgnarna, säger Dan.

Dan blir inte bara chockad av beskedet. Han ställer sig också frågande till förklaringen. Varför vill kollegor som han arbetat med i flera år, plötsligt bli av med honom? När han frågar dem förnekar de också att så skulle vara fallet. Byggnadsarbetaren har talat med medlemmar ur laget som ställer sig helt främmande till att de inte skulle acceptera Dan som arbetskamrat.

– Jag och Danne har jobbat ihop sedan 1998 och jag har aldrig hört någon som talat illa om honom. Jag talar för hela laget. Kommer han på ett nytt jobb väljer vi honom som lagbas direkt, säger Kennet Christiansson, snickare på Peab.

När Dan börjar ringa runt till chefer högre upp i hierarkin för att få den verkliga förklaringen, svarar de med att helt sonika stänga av sina telefoner.

– Hade detta varit en mellanstadieklass hade man kallat det för mobbing, säger Dan.

Efter en månads sjukskrivning har Dan fortfarande inte fått någon närmare förklaring av Peabs ledning. Peter Angvar, personalchef på Peab anläggning syd, ger Dan beskedet att han är "svårplacerad på grund av dåligt renommé".

Exakt vad det innebär vet inte Dan.

Men han är ganska säker.

Dan har jobbat för Peab i 18 år. I tio år har han varit lagbas. Hela tiden har han drivit linjen att hans lag ska förhandla fram riktiga ackord. En hållning som han är övertygad om, har gjort honom impopulär hos Peab-ledningen.

NÄSTA SIDA:
"MAN TYSTAR
DE SOM
OPPONERAR
SIG"

– Man ringer till kontoret och ber dem komma ut och förhandla, men ingen kommer. De har aldrig tid. Till slut säger de att nu har bygget gått så länge, så nu får vi göra upp något eget i stället för att mäta.

På Tångakryssat krävde Dan, utan resultat, ackordsförhandling så länge att det blev aktuellt med bodsättning. Han anser att Peabs hemsnickrade prestationslönemodeller är förödande i längden.

– Använder vi inte Byggnads avdelningar vid mätningen dör de till slut ut. Sedan kan företagen göra vad de vill, säger Dan.

Dan har under sin sjukskrivning uppmanats att säga upp sig. Märkligt nog aldrig av personalchefen Peter Angvar. I stället är det en konsult i rehabiliteringsbranschen, som ringt hem till Dan och sagt han skulle må bäst av att lämna Peab. Första gången de båda träffas är i konsultens villa utanför Ängelholm. Dan åker dit på uppmaning av Peab i tron att det ska vara ett led i hans rehabilitering efter sjukskrivningen. Klockan sex på kvällen stannar han bilen utanför en villa. Där finns ingen läkarpraktik, bara en gillestuga med soffor. När konsulten frågar om Dans hälsa väljer han trots allt att svara.

Efter besöket i gillestugan i Ängelholm har Dan ett möte med Peter Angvar. Där får Dan veta att om hans arbetslag varit ett fotbollslag hade Dan blivit vald sist. I Skrea Backe ska han aldrig få sätta sin fot. Dan föreslår till sist att Peab kan köpa ut honom, i stället för att hålla på att tråka honom. Då får han plötsligt veta att han är en alldeles för duktig yrkesman för att Peab skulle släppa honom på det sättet. Dan ska till Helsingborg. Punkt.

Fem dagar senare ringer rehabkonsulten och uppmanar Dan att säga upp sig.

– Han förklarade att jag aldrig kan vinna mot ett företag som

”Hade detta varit en mellanstadieklass hade man kallat det för mobbing.”

uppgörelser med Byggnads.

En del i strategin är att sätta hård press på arbetslag och enskilda individer att inte blanda in avdelningarna i löneuppgörelserna.

– Företaget tänker göra som det vill. Personer som opponerar sig mot det försöker man tysta på något sätt, säger Lars Hildingsson.

Lars Hildingsson vet om en handfull individer som flyttats till byggen långt från hemorten de senaste åren. Ingen av dem

Dan Öhrling har erbjudit Peab att köpa ut honom. Något företaget inte velat. Däremot har Dan två gånger uppmanats att säga upp sig.

Peab. Sjukskrivning var ingen lösning. Det var bättre att jag sa upp mig, tyckte han, säger Dan.

En av Peabs platschefer har tidigare ringt honom och sagt ungefär samma sak.

Dan vet till slut inte vad han ska tro. Där hemma i lägenheten grubblar han på om det faktiskt är så att företagets chefer har rätt. Kanske är det trots allt han själv som är problemet. För att rensa skallen tar han långa promenader utmed Varbergs stränder. Om nätterna sover han dåligt.

När Byggnadsarbetaren, i slutet av november, träffar Dan Öhrling vet han inte riktigt vad som ska hända i framtiden. Oavsett vilket har han bestämt sig för att berätta sin historia.

– Det måste komma fram hur de stora byggdrakarna betar sig. Jag tycker inte man ska straffas för att man kräver att företaget ska följa det avtal de själva skrivit på, säger han. ●

Fotnot: Byggnadsarbetaren har talat med Peab anläggning syds personalchef, Peter Angvar. Han har avböjt att kommentera alla uppgifter kring Dan Öhrling eftersom "att detta är ett pågående rehabfall".

”HAN SÄGER IFRÅN OCH DÅ BLIR HAN OBEKVÄM”

● **Dan Öhrling är inte den ende som drabbats av Peabs ovilja att teckna ackordsuppgörelser med Byggnads på anläggningssidan. ”Personer som opponerar sig försöker man tysta”, säger Lars Hildingsson, ombudsman på Byggnads i Malmö.**

Lars Hildingsson kan räkna upp en lista av arbetsplatser där Peab anläggning syd på olika sätt försöker undvika ackords-

har velat träda fram på samma sätt som Dan Öhrling.

– Detta är en förlegad ledarstil som Peab kör med, säger Lars Hildingsson.

Samtidigt är den här sortens press svår att komma åt. Dan Öhrling har till exempel fått höra att han är en duktig yrkesman som behövs i Helsingborg.

– Den enskilde känner sig drabbad. Samtidigt får han höra att han är duktig. Det är svårt att driva i en tvist, säger Lars Hildingsson.

Tomas Sundqvist, på Byggnads i Halmstad, har följt Dans fall på nära håll.

Enligt honom finns inga sakliga skäl till att placera Dan någon annanstans än närmast hemorten.

– Jag vill nästan kalla detta trakasserier. Peab kan ju inte komma på att Dan gjort några fel. Han har bara krävt sina rättigheter och därför straffas han. Han säger ifrån och då blir han obekvämt för företaget, säger Tomas Sundqvist. ●

Tyngsta lyftet kom

Den är världens största och väger 105 ton, men är döpt efter den lilla clownfisken Nemo. Karolinska sjukhusets nya tryckkammare var en av de tyngsta lasterna på svenska vägar, innan den lyftes på plats i Solna.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ROGER SCHEDERIN

Kammaren anlände med poliseskort efter en veckas resa från hamnen i Göteborg. Först samma dag bestämdes att lyftet med stort L skulle göras. Arbetsplatsen stod beredd. Så plötsligt var den i luften och alla drog efter andan. Det blåste och den fick absolut inte komma i svängning. Men pjäsen rörde sig majestätiskt och stilla genom luften, betraktad av patienter, sjukvårdspersonal och byggnadsarbetare.

– Det var häftigt, säger snickaren Hans Centerkrona, från Anders Byggare AB.

Ett speciallok höll kammaren på plats, då den lyftes in i det förbyggda huset, som han varit med och byggt. Kranen stod uppställd på en platta, specialgjuten för att klara tyngden. Trycket mot plattan var nära 500 ton i lyftögonblicket.

Några veckor senare står Hans Centerkrona vid den nya tryckkammaren, som är världens största i sitt slag och en av de tekniskt mest avancerade i världen. Kontrollerna är minutiösa också på byggnaden runt om. Besiktningar görs en gång i månaden.

– På dagarna gör man det man ska. Men på väg hem tänker jag på att detta är stort och på vilken uppståndelse det är, säger Hans.

Kammaren ser fin ut, tycker han, men hoppas att han själv slipper hamna där på grund av sin hobby. Han är sportdykare sedan tolv år, har dykt både i Sverige och utomlands och gillar mest vrakdykning. Hittills har han aldrig drabbats av dykarsjuka, men för vissa av dykarkollegorna har tillgången på tryckkammare inneburit skillnaden mellan liv och död. I en tryckkammare ges syrgasbehandling under övertryck. Det är effektivt vid dykarsjuka. Men det är bara en liten del av användningen. Långt oftare krävs denna vård för svårsläkta sår med livshotande infektioner, till exempel orsakade av mördarbakterier. Eller när en patient drabbas av akut syrebrist vid operationer eller olycksfall. Här kan anläggningsdykare hamna, eller byggnadsarbetare som skadats i jobbet och fått svåra kross- eller klämskador eller benbrott som infekterats.

Hans Centerkrona jobbar i ett utrymme där elskåpet, 1,6 ton tungt, ska stå.

mer att rädda liv

I slutet av oktober lyfts världens största intensivvårdstryckkammare på plats i sitt förbyggda hus. Efter det följer flera månaders intensivt inomhusarbete.

”Det är roligt att dyka på vintern när det inte är någon algblomning”, säger snickaren Hans Centerkrona som gillar att dyka. Nu jobbar han och snickarlärlingen Johan Fallström med tryckkammaren där dykarsjuka kommer att behandlas.

– Vi fick riva väggen för att få det på rätt plats, säger han. Bredvid springer personalen ut och in till intensivens och vissa anslutningsjobb sker direkt i intensivens korridor.

– Då är vi noga med att städa direkt. Men vi gör jättemycket jobb på sjukhus, så vi är vana. Det är roligare än att göra stambyten på hyreshus.

Projektet har namnet Nemo, eftersom den vänliga clownfisken är en populär filmfigur bland sportdykare. ”Hitta Nemo” är faktiskt en bra titel också för byggprojektet. Många års kämpande krävdes, liksom en akut, tillfällig, stängning av den gamla kammaren, när personalen ansåg att man inte kunde garantera säkerheten längre. Yrkesfolk som behöver den här vården protesterade och pengarna till projektet kom då fram snabbare än planerat.

– Vi ligger minst en generation före alla andra i världen. Kammaren har kostat 15,5 miljoner kronor, men vi har egentligen fått en kammare för runt 40 miljoner kronor, säger överläkare Folke Lind, ansvarig för behandlingen i tryckkammaren.

Han har tillsammans med specialistläkarna, Johan Uusijärvi och Agneta Larsson, tagit fram planerna för den nya kammaren. I 15 år har de väntat på att få en ny och under den tiden har de hunnit tänka över vad som borde bli bättre. Resultatet blev

”På dagarna gör man det man ska. Men på väg hem tänker jag på att detta är stort och på vilken uppståndelse det är.”

en kravspecifikation på 29 sidor, helt utifrån medicinska behov. Ett exempel på nytänkande är att kammaren är fyrkantig i stället för traditionellt rund. Bland kraven fanns spjutspetsteknik som ännu inte var uppfunnen. Men kraven fick tyska tillverkaren Haux att göra det dittills omöjliga och de kommer att använda kammaren som referensobjekt.

Karolinskas gamla kammare är 40 år, liten och rund som en tank och ligger nere i en kulvert under sjukhuset. Där kan bara en person behandlas åt gången. Den nya är placerad vid intensivvård och helikopterplatta, har ett helt eget hus med stora glasfönster mot park och grönska och på en sida där det finns en vägg, ska patienterna få vila ögonen på fiskar i korallrev. Allt för att ta bort känslan av instängdhet.

Folke Lind och hans kollegor är ofta på bygget. Kammaren är ju lite av en baby för dem. En 15 gånger fyra meter stor baby i rent stål. Det finns fyra rum i kammaren, med lika många platser för tung intensivvård. Här kan man också operera. Vid lättare skador finns plats för betydligt fler. Det går att ta in 19 personer som är rökskadade, samt personal. En hel u-båtsbetsättning, som från ryska Kursk, kan få behandling här. Planer finns på att kammaren kan användas för ubåtsräddning inom försvarspakten Nato.

Kanske är det lite som på en ubåt när man tar steget ner i våningen under kammaren, ner i kompressorummet. Där håller Richard Åbro på med livsviktiga rör, som ska pumpa in luft och reglera trycket en våning upp.

– Vi kollar att allt fungerar med röntgen av rören och provtryckning, berättar han.

Den efterlängtnade tryckkammaren är snart klar. Läkarna Folke Lind och Johan Uusijärvi är ofta på bygget för att se hur det går framåt.

I kammaren används normalt ett tryck på nära tre bar. Maximum är fyra bar, vilket motsvarar trycket på 30 meters vattendjup. För den som vill veta hur det känns att vara i en tryckkammare talar man skämtsamt om Martinis lag. Den säger att ett tryck på 30 meter motsvarar en Martini. Ju högre tryck desto fler glas. Folk blir upprymda, tappar tidsuppfattning och fokus. Samtidigt gör det ändrade trycket stor nytta. Om en dykare är nere för länge eller stiger för snabbt bildas bubblor i blodet. När trycket minskar ökar bubblorna i storlek och kan leda till proppar. Den som får behandling med rätt tryck och andas syrgas, hinner vädra ut och lösa upp dessa bubblor så att de inte ställer till skada. ●

FAKTA TRYCKKAMMARE

Vad byggs: en ny byggnad för världens största tryckkammare vid Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Vem bygger: Anders Byggare AB är huvudentreprenör med flera underentreprenörer. Tryckkammaren är byggd av Haux-Life Support. Locum AB är beställare.

Antal byggnadsarbetare: ett 30-tal som mest. En avtrappning sker. I början av december var de ett tiotal.

Lön: på Anders Byggare, cirka 150 kronor i timmen.

Yta: 350 kvadratmeter

Investering, totalt: 32 miljoner kronor

Klart: i april 2006, bygget slutfört i januari.

Övrigt: med sina 105 ton är tryckkammaren plus fordon en av de tyngsta lasterna på svenska vägar och färden krävde specialtillstånd. Det händer dock att transformatorer till kraftverk på 200-300 ton får gå på svenska vägar. Vid extremt tunga laster måste man planera så att vägen och broar klarar trycket.

annons
Nordea

Framtidens hus mås

An aerial photograph showing a landscape heavily affected by a forest fire. The ground is covered in a dense layer of charred, blackened tree trunks and branches, creating a complex, chaotic pattern. Sparse, young green trees are beginning to grow in some areas, contrasting with the surrounding devastation. The background shows a more intact forest of taller, darker trees under a clear sky.

KLIMATET BLIR ALLT VARMARE

Jordens globala medeltemperatur har under 1900-talet ökat med 0,6 grader. Uppgången betraktas som en stor och snabb ökning. Andra tecken på att det blivit varmare är att glaciärerna smälter, istäcket i Arktis blir allt mindre, havsnivåer stiger och nederbörden faller efter nya mönster. Hur klimatet kommer att utvecklas under de närmste 100 åren råder det delade meningar om. Men flera rapporter tyder på temperaturökningar mellan 1 - 6 grader fram till 2100. En sådan kraftig höjning skulle innebära stora förändringar/omfördelningar när det gäller nederbörden.

ste stå emot Gudrun

Byggandet anpassas efter extremväder

Kraftigare stormar, regn och översvämningar. I framtiden kan vädret bli mer extremt. Byggbranschen måste anpassa sig till det nya klimatet. "När klimatet ändras så påverkas förutsättningarna både avseende hur man bygger och var man bygger," säger Gunn Persson, klimatforskare på SMHI.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO PRESSENS BILD

Den 8 januari 2005 drog ett djupt lågtryck från södra Norge in över västra Svealand. Söder om lågtrycket utbreddes sig en kraftig storm med orkanbyar. SMHI hade dagen innan gått ut med en orkanvarning. Prognosen stämde och på flera platser – även in över land – uppmättes vindbyar på över 33 meter per sekund – det vill säga orkan.

Ovädret döptes till Gudrun. Hon orsakade omfattande skador. Sju personer omkom, massor av skog fälldes, över 400 000 hushåll blev utan ström och byggnader skadades. Möjligen var stormen ett tecken på att klimatet börjat förändras. Att det redan nu är nödvändigt att ta större hänsyn till väder och vind än tidigare vid projektering av byggprojekt.

I somras tog regeringen ett initiativ till en utredning om hur samhället kommer att påverkas av klimatförändringen. Flera av de områden som ska studeras har anknytning till byggandet. Bland annat vägar, järnvägar, broar, avloppssystem och vanlig bebyggelse. Alltså byggnader och andra anläggningar. Utredningen ska i ett första steg lämna förslag på åtgärder nästa sommar om hur byggandet kan anpassas till nya klimatsituationer.

De bygg- och planeringsnormer som finns i dag är anpassade till hur vädret varit rent historiskt. På SMHI har man långa mätserier med uppgifter om bland annat vind och nederbörd från en mängd platser i landet. Det är den statistiken som ligger till grund när institutet medverkar vid projekteringar av nya byggen. Till exempel broar, vägar och hamnar. Med hjälp av statistik gör institutet en riskbedömning för hur ofta en plats kan råka ut för extremt väder. Och då handlar det inte om någon vanlig storm, utan oväder i klass med Gudrun. Att räkna ut hur ofta dessa väder återkommer är en av utmaningarna. I framtiden riskerar de alltså att uppträda oftare samtidigt som de blir kraftigare. Om klimatet blir hårdare måste normerna göras om. Dels måste man vid projekteringen ta hänsyn till att vädret kan bli mer extremt vid enskilda tillfällen, typ orkanvindar och översvämningar i samband med nederbörd, dels den

långsiktiga förändringen som till exempel höjda vattennivåer i sjöar och älvar.

SMHI har bland annat fått i uppdrag att göra riskbedömningar för Göteborg. Stan riskerar att drabbas hårt i framtiden.

– I samband med Gudrun var det mycket nära att centrala Göteborg blev översvämmat. Vi ska under nästa etapp våren 2006 bedöma vilka konsekvenser ett förändrat klimat får. Men risken kommer helt klart att bli större för översvämningar, säger Jan Andersson, marknadsansvarig inom SMHI.

För att anpassa byggandet inför detta kan man dels göra konstruktioner som tål större påfrestningar, dels bygga på platser som rent typografiskt inte kommer att drabbas lika hårt av väder och vind. Frågor som kan bli aktuella är om man ska bygga längst ute i kustbandet på blåsiga platser, på myrmark invid älvar eller sjöar. Men det är i princip omöjligt att säga vilka platser som kommer att drabbas hårdast. Hur platser drabbas beror dels på den direkta klimatändringen i form av förändrade temperaturer, nederbörd och liknande. Men det beror även på vad platserna används till och hur pass väl människan kan anpassa sig. De platser som drabbas hårdast är därför de som får störst klimatförändring och är tätbefolkade samt har liten förmåga till anpassning och små marginaler för överlevnad i dag.

– Frågan är en värderingsfråga – ska man anlägga ett globalt perspektiv ifråga om flest antal människor som drabbas eller ska man t.ex. anlägga en ekologisk aspekt och se till de områden där biotoper försvinner. Det är frågan. Om vi tänker på byggande i Sverige så är ju översvänningsdrabbade områden ett problem dvs de bebyggda områden som ligger i riskzonen för att översvämmas, havsnära med flacka stränder och byggnader nära vattendrag och sjöar som lätt översvämmas, säger klimatforskaren Gunn Persson.

Men trots förändringen i klimatet kommer vi i Sverige inte att få uppleva lika kraftiga oväder som på andra platser i världen.

– Det kommer inte att bli orkaner med vindstyrkor upp mot 80 meter i sekunden som i södra USA, säger Jan Andersson. ●

Jullönen hotad för byggarbetare

Utan lön/

Roffe Sjölander fick ingen lön i november och tvingades lämna sin bostad. Henrik Pedersen och hans fru väntar barn strax efter jul, men vet inte om det blir någon decemberlön.

Några av deras arbetskamrater fick inte ut sina löner den 25 oktober, men de flesta blev utan lön den 25 november och decemberlönen är i skrivande stund mycket osäker.

Deras arbetsgivare, Johansson & Berg Entreprenad HB, med ett 30-tal anställda, har inte kunnat betala ut löner och företagets existens står på spel.

– Det är klart att man undrar vad det blir för jul, när man inte har någon inkomst, säger Roffe Sjölander.

Han bodde i andra hand och när han inte kunde betala hyran den första december blev han uppsagd.

Han har tillfälligt fått flytta in

ROGER SCHEDERIN

Henrik Pedersen är osäker om han får någon lön i december och i januari. Roffe Sjölander (t.h.) fick ingen lön i november.

MARGITE FRANSSON

hos sin bror. Träarbetaren Henrik Pedersen och hans fru väntar barn i slutet av december.

De renoverar sin lägenhet och bor tillfälligt hos svärföräldrar.

– Först fick jag ingen lön nu i november, sedan kom den. Men nu undrar jag om det blir några pengar till jul och vad händer i

januari?

Henrik är en av fem som fått lön i november.

Det var så långt företagets pengar räckte.

Det handlar om ett 20-tal byggnadsarbetare som inte fick ut sin novemberlön.

MARGITE FRANSSON

Klämda i konflikt mellan byggaktörer

Lönekonflikt/

Byggnadsarbetarna vid Johansson & Berg har hamnat i kläm. En konflikt mellan entreprenör och beställare gör att de inte får ut sina pengar.

När lönen inte betalats ut den 25 november blev de anställda på Johansson & Berg uppmanade av sina chefer att gå till Byggettan och be om hjälp.

Facket har sedan vänt sig till en advokatbyrå som kräver att företaget ska betala. Betalas inte

pengarna ut, begär Byggnads att företaget försätts i konkurs.

Vid en konkurs träder lönegarantin in så att byggnadsarbetarna kan få ut lön.

Det kan ta många månader och i avvaktan har byggnadsarbetarna skrivit in sig vid arbetsförmedlingen för att få a-kassa. Pengarna tar dock flera veckor att få.

Roland Berg, delägare i Johansson & Berg, säger att företaget inte kan betala ut löner för att man väntar på pengar från ett

projekt i Hammarby Sjöstad, där Botrygg Bygg AB är beställare.

– I stället gör nu polska arbetare vårt jobb, säger Roland Berg.

Michael Cocozza, vd för Botrygg Bygg AB, säger att han håller inne betalningen på grund av brister i bland annat kvalitet och förseningar. Polska arbetare utför nu arbetet.

Delägare i Johansson & Berg har tidigare varit i konkurs, men deras anställda lägger skulden till dagens problem på Botrygg.

MARGITE FRANSSON

Staten fryser löner

Svarthärva/

Ett 70-tal byggnadsarbetare i Stockholm är anställda i bologlag, där det förekommer en misstänkt svarthärva. Staten har fryst tillgångar, vilket gör att löner inte kan betalas ut.

Under tre dagar hade Byggettan extra bemanning för att kunna ta emot alla som behöver hjälp i härvan. Misstankarna i härvan rör svartarbete, grova skattebrott och grova bokföringsbrott, samt medhjälp till dessa. Totalt är sju företagsrepresentanter häktade.

I härvan ingår tre huvudentreprenörer som misstänks ha haft både en vit och svart verksamhet.

Vidare åtta till tio underentreprenörer, som haft till uppgift att bland annat producera luftfakturer för totalt 100 miljoner kronor.

Sammanlagt har cirka 70 byggnadsarbetare varit anställda i bologlagen på pappret, men ekobrottsmyndigheten misstänker att betydligt fler har avlönats svart.

Staten har gjort en betalnings-säkring på tillgångarna, bland annat för att säkra inkomster för moms och arbetsgivaravgifter på cirka 10 miljoner kronor. Därför saknas pengar till att betala ut löner.

Hasse Ivarsson, ombudsman på Byggettan förstår staten, men är kritisk till hur det här fungerar i praktiken. – Oskyldiga människor drabbas hårt när de blir utan lön.

Myndigheterna borde ha ett större ansvar för att folk ska kunna försörja sig, samtidigt som en brottsutredning pågår, säger han.

MARGITE FRANSSON

NÄTFRÅGAN Vi frågade: Är det för mycket köphysteri inför julen? **JA 93 % NEJ 7 %**

I KORTHET

Fler tjejer vill bli byggnadsarbetare

Byggprogram/ Intresset bland flickor att utbildas till byggnadsarbetare ökar kraftigt. I södra Sverige har antalet antagna flickor till byggprogrammet fördubblats på ett år. Enligt Sveriges Byggingustrier i Sydsverige kan inredningsprogrammen på tv, där tjejer målar och fixar, ha en viss betydelse. En annan förklaring kan vara att Byggnads, Sveriges Byggingustrier och Arbetsmarknadsverket satsat på att få in kvinnor och personer med utländsk bakgrund i byggbranschen i ett gemensamt projekt som heter EU Equal projekt Libra.

Dömd till böter för arbetsolycka

Arbetsmiljöbrott/ En anläggningsarbetare fick ena benet krossat av en backande grävmaskin. Nu har hovrätten fastställt en dom där arbetsledaren döms för arbetsmiljöbrott till 12 000 kronor i dagsböter.

Olyckan hände vid Vindhem, Alnö i februari 2003. En backande grävmaskin krossade då benet på anläggningsarbetaren. I en dom i tingsrätten dömdes arbetsledaren från Peab, för att ha brustit i sitt säkerhetsansvar. Ärendet gick vidare till hovrätten som nu har fastställt domen.

Skadades av järnrör i nacken

Arbetsolycka/ En arbetsplatsolycka har inträffat vid Preemraff i Lysekil. En ställningsbyggare fick ett halvt meter långt järnrör i nacken.

Olyckan hände i samband med rivning av en ställning på företaget. Vid rivningen fanns en bit rör inne i ett annat rör. Detta åkte ut och träffade ställningsbyggaren i nacken. Han bar hjälm. Mannen fördes med ambulanshelikopter till Uddevalla sjukhus, men han skrevs ut senare under dagen och är nu åter i arbete, enligt Rustan Olsson, informationschef vid Preemraff.

Skanska krävs på högt skadestånd i asbesthärva

Skadestånd/ Byggnads kräver Skanska på 520 000 kronor i skadestånd för att 14 personer utsattes för asbest på en arbetsplats i Mariestad. I en lokal förhandling har Skanska sagt nej till kraven. Nu går ärendet vidare till central förhandling.

Det var i samband med rivnings- och renoveringsarbeten i kontorslokaler i Mariestad som det efter flera veckors arbete upptäcktes att det fanns asbest i golv och spackel.

14 personer har arbetat i lokalerna; Skanska-anställda, underentreprenörer och praktikanter från byggymnasiet.

De har utsatts för en stor hälsöfara. Byggnads anser att Skanska har brutit mot arbetsmiljöavtalet och kräver skadestånd.

– Vi begär skadestånd på sammanlagt 520 000 kronor, berättar Jan-Olov Gustavsson, regionalt skyddsombud på Byggnads avdelning i Trollhättan.

Facket begär 30 000 kronor per person för totalt 14 personer, såväl byggnadsarbetare som gymnasieelever.

Dessutom kräver Byggnads to-

MICHAEL GUSTAFSSON

14 personer har utsatts för asbest i samband med rivnings- och renoveringsarbeten i kontorslokaler i Mariestad. Nu begär Byggnads skadestånd.

talt 100 000 kronor i skadestånd till den egna organisationen.

I början av december hölls lokala förhandlingar.

Då sa Skanska nej till Byggnads krav.

Därför går nu ärendet vidare till centrala förhandlingar. Beställaren sa före byggstart till

Skanskarepresentanter att det inte fanns asbest i lokalerna.

Både byggherren och Skanska har åtalsanmälts av arbetsmiljöverket för det inträffade.

Byggnadsarbetarna har hälsoundersökts efter att det upptäckts att de utsatts för asbest.

MARGITE FRANSSON

Arbetslösheten ökar mest i Gävleborg

Arbetslöshet/ I november steg arbetslösheten bland byggnadsarbetarna. 7 932 personer gick utan jobb.

6 465 byggnadsarbetare var öppett arbetslösa. Det är 837 fler jämfört med oktober månad.

1 467 sysselsattes i någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Totalt sett gick alltså 7 932 byggnadsarbetare arbetslösa i oktober, vilket motsvarar 8,0

procent av alla yrkesverksamma byggnadsarbetare.

Och ökningen har slagit över hela landet.

Mest har arbetslösheten ökat i Gävleborgs län med 2,4 procentenheter, följt av Norrbotten (1,9 procentenheter) och Västerbotten och Västernorrland (1,7 procentenheter).

Blekinge är det enda länet där arbetslösheten har minskat (-0,1 procentenheter).

Lägst är arbetslösheten i Kronoberg: 2,0 procent.

Högst är den i Gävleborg: 12,4 procent.

Jämfört med för ett år sedan så har den totala byggarbetslösheten minskat med 2,1 procentenheter.

Andelen öppet arbetslösa har minskat med 1,9 procentenheter och andelen med åtgärdsarbete med 0,2 procentenheter.

ELIN JÖNSSON

Olovlig asbestsanering på kommunalt rivjobb

Asbest/ Byggnads överväger att polisanmäla Halmstads kommun för brister i arbetsmiljöplanen. Orsaken är olovlig asbestsanering vid en rivning i hamnen.

Rivningen av ett antal kommunala fastigheter i Halmstad hamn har utvecklats till en skandal med avtalslösa företag och otillåten asbestsanering.

Situationen på arbetsplatsen varit sanslöst rörig ända från början. Halmstads kommun har anlitat Ekfors Skrothandel AB för rivjobbet.

Byggnads fick uppgift om att två utländska företag, ett lettiskt och ett polskt, anlitas som underentreprenör åt Ekfors. När Byggnads ville teckna avtal visade det sig att inget av dem varit på plats. Framför allt gäller frågan vart en stor mängd asbesthaltigt rivningsbräde tagit vägen.

Stulen, hävdar byggets huvudentreprenör, Ekfors Skrot.

En förklaring som Byggnads inte tror det minsta på.

Teorin är att någon av alla de underentreprenörer som varit inblandade i rivningen, utan tillstånd, tagit ner asbesten.

Bland annat har ett antal polska rivarbetare åkt hem sedan Byggnads och pressen började intressera sig för arbetsplatsen.

Nu har det rikstäckande rivningsföretaget Isenta kallats in

för att slutföra asbestrivningen. Det var när deras personal kom till bygget som den olovliga asbestrivningen upptäcktes.

Byggnads funderar på att polisanmäla Halmstads kommun, som de anser har skyldighet att upprätta arbetsmiljöplan, där särskilda risker med asbestsanering följs upp.

– Huvudansvaret ligger hos beställaren. De får ta skott för det som har skett, säger Tomas Sundqvist på Byggnads i Halmstad.

Innan polisanmälan kan bli aktuell vill Byggnads samla ihop mer bevis tillsammans med arbetsmiljöverket.

I slutet av november fattade Halmstads kommunfullmäktige beslutet att kräva kollektivavtal av alla företag som de i framtiden anlitar.

– Det är bra. Nu slipper vi såna här ärenden i framtiden, säger Tomas Sundqvist.

JOHAN SJÖHOLM

FAKTA/ RIVSKANDAL

- Byggnads har svårt att träffa kollektivavtal med underentreprenörer vad gäller ett rivjobb i Halmstad.
- Byggnads begär blockad mot företagen.
- Olovlig asbestsanering upptäcks. Byggnads överväger polisanmälning.
- Halmstads kommun beslutar att kräva kollektivavtal av alla företag som de anlitar.

Nytt tättningsmedel i Hallandsåsen

Hallandsåsen/ Borrningen vid Hallandsåsen står stilla. Det dåliga berget behöver förstärkas med tättningsmedlet CarboPur.

Den nya tunnelbormaskinen Åsa skulle jobba för fullt i början av nästa år. Så blir det nu inte.

Den hundraprocentiga driften är uppskjuten ännu en tid. Till följd av att borrar står stilla har 17 byggnadsarbetare permitterats. Av dem har 13 redan återgått i tjänst. En är sjukskriven och tre är permitterade tills vidare.

Problemen har dykt upp nu under hösten när tunnelbormaskinen Åsa har provkörts. Arbetet pågår i den så kallade

södra randzonen, vid den södra tunnelmynningen, mellan Förslov och Greve, som bitvis består av mycket dåligt berg.

Berget behöver förstärkas för att bormaskinen i tunneln ska kunna köras vidare. När bormaskinen gick igenom berget föll rasmassor ner.

Det gör att man måste injektera cement för att komma vidare. Inför cementinjekteringen vill projektledningen att ett slags lock, ett membran, ska läggas över de lösa bergmassorna, så att cementen inte rinner ner i borrhuvudet. Detta arbete har påbörjats nu.

CarboPur är ett polyuretanbaserat skum. Det är en tvåkomponentsprodukt som blandas

på plats. Den innehåller bland annat isocyanater som kan ge allergi, astmaliknande besvär och eksem.

Man ska skydda sig såväl mot hudkontakt som inandning av ångor från materialet. Produkten kräver särskilda skyddsåtgärder för byggnadsarbetarna.

– De byggnadsarbetare som arbetar med skummet har läkarundersökts och använder den skyddsutrustning som behövs, bland annat andningsskydd, säger Håkan Asmoarp.

Skanska tror att det kan dröja till februari tills tunnelbormaskinen Åsa kan sätta i gång borrarningen igen.

MARGITE FRANSSON
ELIN JÖNSSON

I KORTHET

Fler jobb inom byggbranschen

Sysselsättning/ Byggnadskonjunkturen fortsätter att öka och byggbranschen kommer att sysselsätta 12 000 fler personer under nästa år. Det visar en ny prognos från arbetsmarknadsstyrelsen, Ams.

Bygg och privata tjänster förutspås att fortsätta starkt framåt under nästa år, enligt Ams. Denna bygger på intervjuer med 10 000 arbetsställen inom det privata näringslivet.

De har tillfrågats om efterfrågan och rekryteringsplaner för nästa år.

Adecco startar uthyrning i Malmö

Bemanning/ Adecco, med över 1 000 anställda hantverkare i Norge, ska börja hyra ut byggnadsarbetare även i Sverige.

Malmö är den stad i Sverige, i vilken företaget kommer att etablera sig först inom byggsektorn.

Chefen för bygg- och anläggningstjänster inom Adecco, har därför diskuterat olika avtalsförhållanden med Byggnads avdelning i Malmö. Adecco är med i Almega Bemanningföretagen, vilket betyder att byggnadsarbetarna kommer att gå under bemanningssavtalet.

Ökad olycksrisk med långa dagar

Arbetsolyckor/ Under en tolv-timmars arbetsdag är risken för olyckor dubbelt så stor som vid vanlig åttatimmars dag. Det visar ny forskning om byggbranschen.

En amerikansk studie slår fast sambandet mellan förlängd arbetsdag och risken för olyckor på bygge. Den som har en arbetsdag på tolv timmar löper dubbelt så stor risk att drabbas av olyckor som den som arbetar åtta timmar. Studien presenteras i nya numret av tidningen Du & jobbet.

I KORTHET

Skadestånd för utebliven ersättning

Skadestånd/ Ett Sundsvallsföretag, MLF Takservice AB, måste betala skadestånd till en byggnadsarbetare för utebliven semesterersättning, enligt en färsk dom i AD. Företaget ska också betala skadestånd till Byggnads. Enligt Patrik Östberg, ombudsman på Byggnads, har facket i nära sju månader försökt få kontakt med företaget MLF Takservice, utan resultat. Arbetsdomstolen meddelar nu i en tredskodom att bolaget döms till att betala totalt cirka 13 000 kronor till byggnadsarbetaren: 8 000 i semesterersättning och 5 000 i skadestånd, plus ränta på det. Byggnads får ett skadestånd på 38 000 kronor för att företaget vägrade förhandla med facket och som ersättning för rättegångskostnader.

Dömd för grovt bedrägeri

Bedrägeri/ En byggnadsarbetare från Östergötland dömdes i går för grovt bedrägeri. Mannen hade tagit emot över 300 000 från Byggnads a-kassa, samtidigt som han fick sjukpenning under samma period. Brottet bedömdes som grovt, eftersom det handlade om stora belopp.

Tingsrätten dömde mannen till villkorlig dom och till att betala ett skadestånd till a-kassan. Skadeståndet var satt till samma belopp som han lurat till sig. Detta är ett av de större bedrägerierna Byggnads a-kassa råkat ut för. Men den här typen av bedrägeri är relativt ovanligt:

– Vi har endast fem till tio fall per år där det förekommer fusk med sjukpenning och a-kassa, säger a-kassans chef Sten-Åke Thorén.

Avtal för 12 000 väg- och banarbetare

Väg- och banavtal/ 12 000 väg- och banarbetare på Sekos avtalsområde har fått ett nytt avtal. Avtalsinnehållet är i princip lika med Byggnads bygg- och anläggningsavtal.

3:20 kronor mer per timme och lediga klämdagar runt nationaldagen byttes mot förändringar av avtalens strikta arbetstidsregler. Så kan både Byggnads bygg- och anläggningsavtal och Sekos nya väg- och banavtal sammanfattas.

Trots likheten mellan de redan klara avtalen på byggsidan, krävdes det en nattmangling av klassiskt snitt innan Seko och Sveriges Byggindustrier (BI) enades om ett nytt avtal.

Avtalsperioden är på 17 månader, till den 31 mars 2007.

Dömd för sexuellt ofredande på bygget

Sexuellt ofredande/ En manlig byggnadsarbetare i 50-årsåldern har dömts för sexuellt ofredande av en 22-årig kvinna.

Kvinnan var på besök på byggarbetsplatsen i Uppland när mannen drog in henne i en barack, höll ut en tumme genom byxgylfen och frågat vad kvinnan tyckte om "sådant där".

Vid rättegången hävdade mannen att han gjorde det som ett skämt och att anledningen till att han tog kontakt med kvinnan var för att säga åt henne att hon inte fick vara på bygget.

Enligt kvinnan ska mannen även ha blottat sig för henne och föreslagit oralsex. Han ska senare ha förklarat att det handlade om en vadslagning.

Mannen förnekar blottningen och Uppsala tingsrätt anser att kvinnans berättelse inte går att styrka, skriver Uppsala Nya Tidning. Byggnadsarbetaren dömdes till att betala 6 400 kr i böter, 9 000 kr i skadestånd till kvinnan och 500 kr till brottsofferfonden.

Handmaskiner utnyttjas inte

Handmaskiner blir ofta outnyttjade på bygget. Skruvdragare används bara fem procent av arbetstiden visar en rapport från Sveriges Byggindustrier.

Handmaskiner/ Handmaskiner ligger ofta outnyttjade på bygget. En skruvdragare används bara några få timmar per vecka. En stor del av arbetstiden på bygget går åt till att förflytta sig mellan olika arbetsställen.

Det framgår av en rapport som nyligen presenterades av Sveriges Byggindustrier.

Rapporten - Slöseri i byggandet - behov av ett förändrat synsätt, har skrivits av Per-Erik Josephson och Lasse Saukkoriipi vid Chalmers i Göteborg.

De har kartlagt ett stort antal faktorer som påverkar ekonomin i byggandet.

Däribland arbetstiden, även chefers och konsulter arbetstid, maskiner samt hushållning med byggmaterial.

Mindre maskiner, t ex bormaskiner, skruvdragare, handcirkelsågar och sticksågar, används knappt fem procent av arbetstiden, motsvarande ett par timmar under en arbetsvecka.

Räknat på veckans alla tim-

mar - natt och dag, helg och vardag - utnyttjades handmaskinerna bara 1,2 procent av tiden.

Mesta tiden låg maskinerna outnyttjade.

Rapportförfattarna jämför med flyg och taxi, där plan och bilar används i skift, dygnet runt. Större maskiner som grävlastare och grävmaskiner utnyttjades betydligt mer.

De var i arbete under en tredjedel av arbetsveckan, och kranbilar var i arbete nästan halva arbetsveckan.

Andra faktorer som kartlades var materialspillet, som beräknas uppgå till närmare tio procent.

En stor del av arbetstiden på bygget går åt till att förflytta sig mellan olika arbetsställen.

Bara en femtedel av byggnadsarbetarens arbetsdag utnyttjas till direkt arbete.

Den största delen av arbetstiden försvinner i planering, förberedelser eller väntan.

Chefer använde cirka en tredjedel av sin arbetstid till oplanerade möten.

KENNETH PETTERSON

I KORTHET

Lagbasar i protest mot DN-artiklar

Lagbasuppror/ 200 bygglagbasar i Stockholm har i ett gemensamt upprop vänt sig mot DN:s artikelserie "Den polske rörmokaren", där skribenten Maciej Zaremba målar upp sin bild av Vaxholmskonflikten och de slutsatser som han drar av den.

-Vi tycker inte att det handlar om "frihet" som journalisten verkar tro. Vi vill att solidaritet och rättvisa ska råda på svensk arbetsmarknad såväl som inom hela EU, skriver uppropets talesman, lagbasen Stefan Slottensjö.

De skriver att de inte vill bidra till ett samhälle där arbetskamrater "ställs mot varandra och den som säljer sig till lägsta ersättning får arbete", där skatteintäkterna sjunker, där arbetare pressas till lönenivåer som "vi inte kan försörja våra familjer på".

Besked om Vaxholm kan dröja två år

Vaxholm/ EG-domstolen har avslagit arbetsdomstolens begäran om skyndsamt besked i Vaxholmsmålet. Avgörandet kan därmed dröja ytterligare två år. Arbetsdomstolen (AD) beslutade i april 2005 att begära förhandsavgörande från EG-domstolen innan AD fattar beslut i tvisten mellan Byggnads och det lettiska bolaget Laval un Partneri.

I samband med begäran om förhandsavgörande bad AD EG-domstolen att behandla frågan skyndsamt eftersom beslutet har stor betydelse för svensk arbetsmarknad. I mitten av november beslutade EG-domstolen att avslå begäran om skyndsamt handläggning. Det betyder att avgörandet kan komma att dröja ytterligare minst två år. Den genomsnittliga tiden mellan en begäran och ett avgörande i EG-domstolen är cirka tre år.

JM

3C

Krav på lettiskt bolag var normala

Vaxholm/ Byggnads hävdar att förhandlingen om avtal med det lettiska bolaget Laval un Partneri följde samma mönster som alla hängavtalsförhandlingar.

En artikelserie i Dagens Nyheter (DN) har väckt liv i den diskussion som dominerade media för ett år sedan - avtalskonflikten mellan Byggnads och lettiska Laval un Partneri.

I en av artiklarna hävdar skribenten, Maciej Zaremba, att Byggnads ställt ett orimligt högt lönekrav på Laval un Partneri, som villkor för att teckna avtal.

Han påstår också att Byggnads försökt dölja kravet.

Byggnads förhandlingschef Gunnar Ericson säger att påståendena är tagna ur luften.

- Blockadbeslutet gällde kollektivavtal, inget annat.

Det är så förhandlingsordningen är, man skriver ett avtal som reglerar hur man ska komma överens om lön, säger han.

Byggnads avdelning i Stockholm har skrivit på ett förhandlingsprotokoll från den 15 september 2004, där det står att man kräver 145 kronor per timme i lön.

Det kravet bekräftade Lars-Göran Bromander, ombudsman på Bygg-ettan, i en artikel på Byggnadsarbetarens hemsida den 4 november, flera veckor innan mediastormen om Vaxholm dragit i gång.

Summan 145 kronor grundade sig på genomsnittsförtjänsten på ackord i Stockholm vid den tidpunkten.

INGEMAR DAHLKVIST

Senco

I KORTHET

Ny bolagsform ogillas av arbetsgivare

Uteslutning/ Stockholms Byggmästareförening kommer troligen att utesluta företaget CCB Properties Ltd. Företaget använder en brittisk bolagsform som förhindrar insyn. CCB Properties Ltd är ett Cypren-registrerat bolag som bildats enligt en brittisk bolagsform. Företaget utför puts- och murjobb i Stockholm med polsk arbetskraft bland annat åt SE Mur&Puts. CCB är medlem i Stockholms Byggmästareförening.

Nu har Byggnads avdelning i Stockholm krävt att CCB avförs från rätten att vara underentreprenör. Orsaken är att Byggnads har sett att de momsregistreringsnummer som företaget uppgivit inte finns i verkligheten.

32-meterstrappa föll på tornbygge

Trappa föll/ Höststormarna drabbar nu landets byggen. I värmländska Såtenäs blåste förra veckan en 32 meter hög trappa ner. Lyckligtvis skadades ingen. På Såtenäs flygplats bygger Skanska just nu ett nytt flygledartorn.

Förra veckan var det dags att riva form, hiss och trappa inför en ny etapp. Både glidformen och hissen var nermonterade när den kraftiga vinden plötsligt slet den 32 meter höga trappan från sina förankringar. Lyckligtvis inträffade det hela under en kafferast och ingen kom till skada.

Samordningsansvar på bygget har Skanska. Ställningsföretaget Mixab utförde ställningsarbetena. Tillbudet inträffade måndagen den 21 november.

3c

Byggnadsarbetare dog i norskt oväder

Oväder/
Den sjunde byggnadsarbetaren, som saknades efter ovädret i Åsane, utanför Bergen i Norge, hittades död.

Ett ruskigt oväder har härjat i Norge de senaste dagarna. Regn och blåst har fört med sig översvämningar och ras i norska Vestlandet.

På ett husbygge i Åsane, utanför Bergen, arbetade sju byggnadsarbetare när vattenmassor sköljde över huset i mitten av november och orsakade ett jordras.

Tre av dem tog sig ut på egen hand utan skador.

Tre grävdes fram av räddningstjänsten och fick föras till sjukhus med lättare skador.

Efter ett intensivt letande, med både spårhundar och värmekameror, hittades den sjunde personen död.

Räddningsarbetet uppgavs vara besvärligt eftersom vägen till byggarbetsplatsen förstörts av regnet och raset.

- Det har lossnat ett skred från toppen av fjället ovanför huset. Det kan vara runt 100 meter brett, berättar ett ögonvittne för tidningen Verdens Gang.

ELIN JÖNSSON

JM

TRÅKIGA PRYLAR BLIR TRIST REKLAM

Klart man vill ha en handduk, tycker Daniel Zetterström och Rickard Tijero, men reklamexperten ger frottén tummen ner.

Bra att ha, roliga grejer eller bara ren miljöförstöring. Oavsett vad man tycker så finns de där, byggföretagens reklampresenters. Byggnadsarbetaren har under årets mest pryloffixerade månad, granskat dem närmare. Är det något som duger som julklapp?

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO ANDERS LINDH, JOHAN SJÖHOLM OCH ANKI SYDEGÅRD

Rickard Tijero, plåtslagare på företaget Vi bygger, har ganska klart för sig vilka tre prylar han gillar bäst. Kepsen från Byggnads, handduken från NCC och medicinväskan från Skanska.

Framför sig på bordet har han en hel hög med prylar som han, tillsammans med snickaren Daniel Zetterström fått kommentera.

– Kepsar är alltid bra på bygget. Man slipper få skit i håret, säger Rickard. Daniel gillar också kepsen.

– Det finns kepsar som ser mer för jävliga ut än den här, säger han.

Båda två tycker också att lakritspastillerna från NVS är smaskiga.

Reklamprylar finns i alla branscher. Frågan är vilken nytta de egentligen har. Fredric Antonsson har ett förflutet som

	Första hjälpen-väska, Skanska	Termometer, YIT	Nyckelring, Skanska	Tablettask, NVS	T-shirt, Byggnads
Beskrivning	En första hjälpen-väska formad som en bygghjälm. Innehåller allt från bandage och sax till våtservetter och mun-mot-munutrustning.	Bordstermometer som mäter både inne- och utetemperatur.	Nyckelring i form av miniatyrbygghjälm i blå, genomskinlig plast.	Sega saltpastiller förpackade i klassisk tablettask prydd med logga och Internetadress.	En t-shirt som tagits fram för att synliggöra Byggnads kvinnliga nätverk. Har trycket "Vi gillar tjejer på bygget" på ryggen.
Utseende	2	4	5	1	1
Bra att ha	5	5	4	5	5
Trendigt	4	4	4	2	3
Företagskoppling	5	4	4	1	5
Bra julklapp	Ja	Ja	Nej	Nej	Nej
Kommentar Daniel/Rickard	"Den skulle vara bra att ha i boden"	"Bra att ha i byggboden för att veta om man ska sitta kvar eller gå ut."	"Om vårt företag hade stått på den hade vi kanske haft den."	"Smaskigt."	"Lite tajt den där. Tajta tröjor funkar inte på bygget."
Kommentar Fredric	"Ful, men jag tycker den är rolig. Där ligger helt grymma grejer i. En bra reklampryl. Att ta hand om sig är alltid trendigt."	"Den här är grymt rolig. Varje dag går man upp och kollar vad det är för temperatur i dag. Väder är alltid ett samtalsämne."	"Jättefin. Ser ut som en god karamell. Saker i miniformat är alltid trevligt. Vinnare bland lågbudgetprylarna."	"Oj. De var asgoda. Synd att de bara bjuder på loggan på asken, då blir grejen bara en muta. En koppling till innehållet typ 'sega och uthålliga' hade varit roligare."	"Lovvärt, men också något Byggnads förväntas säga. Det är byggubbarna som talar. Hade varit roligare med något i stil med 'det är för grabbigt på byggena'."
Slutbetyg					

ugnsmurare på västkusten. Han har skolat om sig och arbetar nu med reklam på byrån Z:CO i Stockholm.

– Ofta hjälper reklamprylar bara till med att gödsla med företagsnamnet. De laddar inte varumärket med något, säger han.

Skanskas medicinväska tycker han är

ett undantag i floran av grejer som Byggnadsarbetaren samlat ihop. Formad som en bygghjälm och fylld med första hjälpen-prylar, ger den en tydlig koppling till Skanskas arbetsmiljöarbete.

Medicinväska är helt klart en av de mer påkostade prylarna i högen.

– Ska man ändå ta fram såna här grejer kan man ju tänka till i fem minuter extra. Kanske är det bättre att höja kvalitén på det som delas ut och sänka antalet. Om grejerna faktiskt används så ger det

Fredric Antonsson.

Keps, Byggnads	Kortlek, Byggnads	Paraply, NVS	Nyckelband, NCC	Ficklampa, NCC	Badlakan, NCC
Svart keps med Byggnads logga i pannan och "Stark, stolt, trygg" i nacken.	Standardkortlek med Byggnads devis "Stark, stolt, trygg" på baksidan.	Ett standardparaply förpackat i elegant tub av borstad aluminium.	Band som går att fästa såväl nycklar som mobiltelefon i.	Ficklampa formad som ett visitkort. Ska i första hand användas som ledljus i bilen."	Rejält tilltaget badlakan i grå frotté.
1	2	4	1	1	1
3	3	3	3	2	3
2	2	2	3	1	1
3	2	2	3	2	1
Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
"Finns kepsar som ser mer för jävliga ut än den här."	"Kortlek som kortlek."	"Trodde först inte det var ett paraply. Men det kommer väl alltid till användning."	"Många som har. Det här skulle man kunna ha jobbnycklarna i."	"Skulle väl ha den i bilen om den nu är till för det."	"Handduk är alltid bra på bygget. Klart att man ska duscha efteråt."
"Av någon anledning har alla företag just den här modellen. Den är som en liten duk med skärm på. Tyvärr inte cool."	"Som att ge bort en gaffel. Det är funktionen man ger bort. I och med att budskapet inte kopplas till leken blir det två helt olika grejer."	"Som ett kinderägg, men många blir nog besvikna. Förpackningen höjer förväntningarna, men det går raskt utför. För stor logga på förpackningen."	"Enkla färger, men för mycket logga. Följer trenden på så vis att många har ett sånt."	"Känns som något en väldigt driftig säljare sålt in till NCC. Originell på det viset att den är en konstig pryl."	"Att ha ett badlakan med NCC är som att ha gardiner eller en bordsduk med NCC. Har man gäster hemma lägger man inte fram det."

kanske mer, säger Fredric Antonsson.

Byggföretaget JM har valt att slopa de traditionella reklamrylarna. Eftersom de bygger mest åt privatpersoner ger de hellre inflyttningspresenter som fruktkorgar eller blommor till sina kunder.

– Om du hållit på med att flytta en hel dag vill du inte ha en keps eller en ljusstä-

ke, säger Johan Höök, chef för marknads-kommunikation på JM.

Rickard Tijero håller inte med om att reklamrylar är helt onödiga. Som anställd gillar han att få sådana.

– Jobbar man åt ett företag som NCC är det klart att man ska få ett badlakan, säger han. ●

Daniel Zetterström.

Rickard Tijero.

KENNETH PETTERSON

1. Maskinen sätter en kakelplatta var tredje sekund. 2. Fogning görs fortfarande manuellt, men snart tar maskinen över. 3. Badrummets golv gjuts i formar som vänds efter en natts härdning. Även golvklinker kommer snart att sättas maskinellt hos badrumstillverkaren Partab i Kalix.

Kakelväggar på löpande band

● Här är plattsättaren som aldrig tar rast, kan jobba hela dygnet och sällan är sjuk. Han jobbar som en robot – och det är precis vad han är.

Roboten sätter en platta var tredje sekund, eller 1 200 kakelplattor i timmen, i jämna snygga rader med exakt avstånd utan kakelsnöre eller kakelkryss.

Den klarar också av att skapa mönster. Med datateknikens hjälp läser roboten av ritningen och väljer rätt färg på kakelplattorna.

Partab, ett företag med rötter i småhustillverkaren Sangis-hus utanför Kalix, tillverkar badrum på löpande band. De färdiga badrummen levereras i moduler som lyfts på plats i bygget. Det enda som behöver göras är att ansluta ledningarna för el, vatten och avlopp.

Företaget tillverkar upp till 150 badrum i veckan. Ännu så länge går leveranserna i huvud-

sak på export, bland annat till det nya storsjukhuset i Oslo.

Badrummen tillverkas i en fabrik där cirka 150 personer arbetar, en del i treskift. Badrummen byggs på en ram av stål och väger i färdigt skick ungefär som en bil i mellanklassen, drygt ett ton.

Golvet utgörs av en stålstomme med gjutform som ger rätt lutning på golvet och ordentlig avrinning mot golvbrunnen. Före gjutning monteras golvbrunnar och röranslutningar.

Gjutningen görs på ett vändbart formbord. När betongen i badrumsgolvet har härdnat tillräckligt, efter en natt, vänds formen 180 grader. Vid gjutningen används specialbetong med hög halt cement och låg vattenhalt. Vattnet i betongen förbrukas i härdningsprocessen.

– Betongen har vi tagit fram tillsammans med Skanska, speciellt för det här ändamålet, säger Tommy Gladh, produktchef.

Därefter läggs tätskikt på be-

tongen efter gällande våtrumsnormer. Slutligen läggs golvklinker på, det sker ännu så länge manuellt. Väggar består av stålplåt som är vattentät. De kläs med ett tätskikt som också fungerar som lim för kaklet.

Här kommer roboten in i bilden. Väggblocken transporteras på löpande band fram till maskinen, som kaklar en normal badrumsvägg med 20 x 20 kakel på cirka fyra minuter.

Sedan fortsätter väggblocket till nästa station för fogning. Det sker delvis manuellt. Däremot sker håltagning för anslutningsrör och eldosor helt maskinellt med högtrycksvatten.

Kakelroboten har utvecklats av Partab i samarbete med maskintillverkare. En vidareutveckling pågår så att den också ska klara fogning och läggning av golv. Då behövs bara en person för vart och ett av dessa moment.

KENNETH PETTERSON

4. Badrum klart för leverans. Ledningar och installationer provtrycks innan de färdiga badrumsmodulerna lämnar fabriken.

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

www.byggnadsarbetaren.se

MÖTEN & SÅNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2, Stockholm
tel 08/728 49 00

Stockholm

Skytteholmsvägen 2, Solna
tel 08/734 65 00 fax 08/734 66 60

- **Bromma-Västerort-Kista-Ekerösektionen:** årsmöte tis 17 jan, kl 17. Scandic Hotel, T-bana Brommaplan. Teaterföreställning "Tiga är silver" (Varför ska vi rösta?). 2005-års verksamhet, val av sekt.styrelse, nominering av avd.styrelse år 2006 m m. Smörgås och dricka samt lotteri.
- **Handensektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17.30. Haninge Folkets hus. Internationellt arbete. Ingvar Carlsson medverkar. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
- **Huddingesektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Huddinge Folkets hus. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
- **Södertäljesektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Saltskog Gård. Sedvanl årsmötesförh.
- **Jakobsbergsektionen:** årsmöte 17 jan, kl 18. Folkets hus, Kallhäll. Christina Axelsson (s) riksdagsledamot medverkar. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.

- **Johanneshovsektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17.30. Farsta Gård. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
- **Märstasektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Nya Kulturhuset, Upplands Väsby. Årsmötesförh.
- **Nackasektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Boo Folkets hus, Orminge Centrum. Årsmötesförh.
- **Solnasektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Byggettan, Skytteholmsv 2, ingång Byggettans studielokaler. Kulturinslag. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
- **Stockholmsektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Plats: Se Byggettans tidning nr 6. Underhållning. Sedvanliga årsmötesförhandlingar.
- **Täbysektionen:** årsmöte 17 jan, kl 17. Scandic Hotel, Näsbyv 4. Årsmötesförhandl.
- **Gotlandsektionen:** årsmöte 17 jan, kl 18.30. I Klintehamn. Sedvanl årsmötesförhandlingar.

Kalmar

Radarvägen 9
tel 0480/42 90 90 fax 0480/510 11

- **Borgholmensektionen:** årsmö-

te mån 16 jan, , kl 19. Folkets hus.

- **Färjestadensektionen:** årsmöte ons 18 jan, 18.30. Hembageriet.
- **Högsbysektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. ABF-lokalen.
- **Kalmarsektionen:** årsmöte ons 18 jan, kl 18.30. Byggnads exp.
- **Torsåssektionen:** årsmöte mån 16 jan, kl 19. Centrumbiografen.
- **Mönsteråssektionen:** årsmöte tis 17 jan, kl 18.30. Byggnads möteslokal IOGT-NTO.

Luleå

Nygatan 3
tel 0920/940 80 fax 0920/ 948 79

- **Korpilombolosektionen:** styrelsemöte tor 19 jan, kl 18. Tallhallen.

Uppland

Portalgalgen 6A
tel 018/19 45 00, fax 018/19 45 01

- **Alunda-Östhammarsektionen:** styr.möte ons 11 jan, kl 18.30. Östhammarhems lokaler.
- **Enköpingsektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. Folkets hus.
- **Tierpsektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Gästis. Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Varm förtäring serveras.

Dalarna/Borlänge

Hagavägen 2, Borlänge
tel 0243/678 75 fax 0243/ 824 88

- **Falunsektionen:** årsmöte tis 17 jan, kl 17. Klubbbrummet, Folkets hus.
- **Hedemorasektionen:** årsmöte tis 17 jan, kl 18.30. Restaurang Hyttan.
- **Rättviksektionen:** årsmöte ons 18 jan, kl 18.30. Rättviks-parken.
- **Orsasektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Orsa hotell.
- **Sätersektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. LO-lokalen.
- **Älvdalensektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 19. Älvdalens hotell.

Linköping

Majgatan 2
tel 013/37 44 00 fax 013/12 25 13

- **Kisasektionen:** årsmöte tor 19 jan, kl 18.30. Café Columbia.
- **Mjölbysektionen:** årsmöte ons 18 jan, kl 18.30. Sektionslokalen, Axel Träffs gata 7.
- **Åtvidabergsektionen:** årsmöte tis 17 jan, kl 19. Torggatan 5.

Ejendal

Bygg 29:an Värmland söker Funktionär

Arbetsuppgifterna består av mätning och förhandlingsverksamhet inom TBM (trä, betong, mur) samt de mindre yrkesgrupperna.

Du som söker bör ha erfarenhet från arbeten enligt ovanstående samt intresse för och kunskap om facklig/politiska frågor. Du ska även kunna arbeta självständigt under ansvar samt kunna uttrycka dig väl i tal och skrift. Vårt arbete med mätning och medlemservice baseras på datastöd. Sökande ska även vara beredd att arbeta med andra arbetsuppgifter som avdelningsstyrelsen beslutar om.

Vi förutsätter att du delar arbetarrörelsens värderingar.

- Provanställning kommer att tillämpas.
- Tillgång till egen bil krävs i tjänsten.
- Lön efter avtal för funktionär.
- Tillträde efter överenskommelse.

Skriftlig ansökan med meritförteckning eller andra referenser skall vara avdelningen till handa senast den 19 december 2005 under adress:
Bygg 29:an Värmland, Box 9005, 650 09 Karlstad . Tel:054-875800.

Upplysningar om tjänsten lämnas av ordförande Lars Mejern Larsson och mätningföreståndare Jan-Olov Johansson.

Jätteskägget gav Peter ny karriär

Nu blir snickaren jultomte i tv

Det började med att snickaren Peter Christiansen, 48 år, tyckte att det var tråkigt att raka sig. Nu blir han jultomte i TV3.

TEXT ANKI SYDEGÅRD FOTO KENNETH PAULSSON

Du kommer inte till Tomten med den magiska Polarexpressen. I själva verket får den som vill träffa den vitskäggige paketutdelaren ta ett överfullt pendeltåg till Tumba utanför Stockholm.

Där väntar Tomten, inte med släde och renar, utan med en silverfärgad Audi som han köpt av sin systerdotter för att hon inte blev av med den på annat sätt.

– Jag är alldeles för snäll, suckar han och låter rätt nöjd.

Tomten heter Peter Christiansen, är snickare och medlem i Sveriges Tomtegille, det närmaste tomtarna kommer ett eget fackförbund. Hans skägg fyller halva framsätet och rösten är hes.

Just det beror på att bussen på väg hem från Santa Claus Winter Games i Gällivare helgen innan, gick sönder utanför Jokkmokk. Där blev de 40 tomtarna sittande, med närmare 30 grader i bussen och minus 17 utanför.

– När bärgningskillen kom efter tre timmar sa han ”nu skulle min dotter varit med”. Sedan kunde han ändå inte göra något så vi fick vänta i fem timmar till innan vi fick hjälp.

Nu är han hemma i sitt ljusblå hus igen, schäfern Puppe Persson svansar ivrigt omkring husse och hustrun Taina ropar något om TV3 och bilder.

– Du vet den där filmsnutten mellan reklamen och tv-programmen de har på TV3 – det ska vara jag under hela december, berättar Peter.

Nu kommer folk att kunna se Peter Christiansen som ”paustomte” i sju länder. Det kan vara början på en ny karriär. Redan nu tar

tomteriet så mycket tid att han inte har en ledig helg förrän i slutet av januari.

Allt började med att en liten kille med mycket spring i benen växte upp till en ung man som inte tyckte om att raka sig.

– Det är ju så mycket onödigt tid som går bort. En vuxen människa rakar bort två månader i sitt liv. Det har jag räknat ut, med miniräknare, säger han.

Alltså slutade han att raka sig. Skägget växte, till en början brunt som mustaschen på bröllopsfotot, men redan innan Peter hunnit bli 30 hade det blivit vitt.

– Då började alla morsa ”tjena Tomten”, berättar han.

Sedan var han fast. Han började knäcka extra som tomte i affärer, på sjukhus och självklart hos alla vänner och bekanta.

– Det är en livsstil, säger han och hans fru konstaterar:

– Här har vi julstämning året om.

För fyra år sedan var han med och bildade Sveriges Tomtegille, en förening för alla som känner sig som tomtar. Kraven för att vara med är att man är snäll mot barn, har nissensinnet kvar och helst eget skägg. I reglerna ingår också att inte ta betalt för ickekommersiella arrangemang där barn är inblandade: till exempel på sjukhus och dagis.

Genom åren har det blivit många önskelistor och nappar. Ja, det är inte bara kattungarna på Skansen som får nappar, utan även tomtar. Peter har sina fästa vid tomtebältet.

Men alla barn har inte samma kärleksfulla inställning till Tomten.

– En gång på McDonalds var det en unge som började vråla så det skar i benmargen så

fort jag visade mig. Men jag gick ett varv ändå, till alla andra barn och när jag närmade mig killen för andra gången hörde jag hur han sa ”mamma, nu kommer den jäveln igen”.

Peter skrattar så att skägget guppar.

Men tomtieriet handlar inte bara om rena tomteuppdrag. Tomtegillet gör också mycket kul tillsammans, deltar i jippon och tävlingar. Grötätandet och skorstensklättrandet vid vinterspelen i Gällivare gick inget vidare, ”jag kom bara fyra”, så nu laddar han inför tomte-OS i Norge, där miniskidor är hans paradgren. Han tog guld i början av året och i januari är det dags igen.

Om nu någon undrar vad Tomten själv ger bort i julklapp så avslöjas det här. När värsta julhysterin har lagt sig, ger Peter sin fru en resa till Thailand. Tre veckor stannar de och tveklöst kommer han att bli lika uttittad där som här hemma.

Och ryckt i skägget. För det händer dagligen i en tomtes liv.

– Det är bara att låta dem rycka. Och det ska jag säga, när det gäller ryck i skägget är inte barn värst – det är de vuxna. ●

Peter "Tomten" Christiansen åt gröt och tävlade i renslåde vid Santa Claus Winter Games i Gällivare, men kom "bara fyra". Nu satsar han på revansch i Tomte-OS.

19 tips som räddar julfriden

Presenttips/

Julklappspanik? Lugn, Byggnadsarbetarens redaktion har lösningen. Här är våra bästa tips.

Guld för husägaren

● Äntligen en handbok som struntar i fina färgbilder och teveprogrammets för-
enklingar. I **"Gör det själv - underhåll och renovera inne och ute"** visas detaljerat hur proffsen gör för att sätta kakel, isolera vinden, sätta upp tapeter och mycket, mycket mer. En självklar bok för varje husägare.

För övrigt rekommenderar jag: **"Små citroner Gula"** av Kajsa Ingemarsson. Läsverd utidsskildring med motiv från Stockholms krogliv.

KENNETH PETTERSON

Prova på att flyga

● Har din partner, nägon i familjen eller din bästa vän alltid drömt om att bli pilot?

Varför inte ge bort en flygupplevelse i julklapp? På flera av landets flygklubbar eller flygutbildningar finns det möjlighet till **"spaka-själv-pass"**.

Kontakta den lokala flygklubben eller luftfartsstyrelsen i Norrköping (www.luftfartsstyrelsen.se) för mer information.

KATARINA CONNHEIM

Helt sjukt kul serie

● Som **"South Park"**-tittare får man skratta åt allt man inte får skratta åt: abort, judar, bögar, cancer och aids, amerikaner och Bin Laden. Helt sjukt kul tecknad serie, både som långfilm och samlade tv-säsonger på DVD.

Fler roliga tips: **"Jackass - the movie"**, DVD, **"Askungens syster och andra sedelärande berättelser"**, seriebok av Joanna Rubin Dranger, **"Tillsammans är man mindre ensam"** av Anna Gavaldà.

ELIN JÖNSSON

Present i brevlådan

● Varför inte ge en prenume-

ration på en tidning i år?

Personligare present finns inte. Det finns för alla smakriktningar, exempelvis tidningen **Gravid** för den gravida, **Bra korsord** för korsordsnörden, **Fiskejournalen** för den fiskeintresserade och **Vin- och Spritjournalen** för finsmakaren. Allt finns, det enda problemet är att välja rätt stil och tonläge - det finns ofta flera tidningar inom varje intresseområde.

Till barn i skolåldern rekommenderas varmt: **Kamratposten**.

NINA CHRISTENSEN

Satsa på rockig jul

● Strunta i **"Absolute Christmas"**-samlingen i år och låt i stället **the Hellcopters** **"Rock n' Roll is Dead"** ackompanjera julklappsutdelningen. 13 rocklåtar av klassiskt snitt som får din gran att barra av vällust. Ge den till frun som morgongåva, så att den finns med hela dagen. Ingenting i årets skivskörd är mer effektivt för matsmältningen.

Andra platta klapptips: **Thåström**: **"Skebokvarnsv. 209"**, **Franz Ferdinand**: **"You could have it so much better"**, **Tomas Andersson Wij**: **"TAW"**.

JOHAN SJÖHOLM

Knäckta tår och tårar

● När tårna böjts bakåt och fötterna lindats hårt, tvingas flickorna gå, gå och gå. Till slut knäcks benen i tårna och fötterna kan läkas, sju centimeter korta. **"Snöblomma och den hemliga solfjädern"** av Lisa See följer två kvinnoöden i 1800-talets Kina. Fascinerande och lättläst.

Ge bort den eller Kjell Erikssons deckare **"Mannen från berget"** tillsammans med en Droste chokladkaka och en burk löste (Odenblandning), till en bokslukare som gillar att mysa.

ANKI SYDEGÅRD

Gåvan blir vad du vill

● Bli populärare än Tomten: ge bort en upplevelse i jul.

Med **Ticnets Presentbiljett** slipper du trängas i julhysterin. Den lycklige kan sedan välja i utbudet: hockey- och fotbollsmatcher, konserter, teater och musikaler i hela landet. Biljetten köps hos ATG-ombud. För andra upplevelser: Video: **Clintans "Million Dollar Baby"**. Bok: **"Himmel över Everest"** av David Lagercrantz.

MARGITE FRANSSON

Matlagningen blir kul

● Kastrullen med stort K har

titanbeläggning i botten, vilket garanterar att sås eller stuvning inte bränns fast. En pip på varje sida att hälla ur gör att innehållet hamnar där det ska. Matlagningen blir garanterat roligare.

Varför inte också lägga i ett recept på något smaskigt gott. Eller ännu bättre; lägg i ett kort med löfte om att vara kock för en kväll. Ingår i serien **"Look"** och säljs av Electrolux Home.

Andra matiga klapptips: gryta, stekpanna, traktörpanna och wokpanna i samma serie.

ANKI WETTERSTÅL

Klassiker för tävlare

● Den perfekta julklappen är det klassiska **labyrintspelet**. Spelet är enkelt. Få kulan att rulla från start till mål med hjälp av rattarna på sidan. Det går att tävla på flera olika sätt. Vem kan gå flest gånger fram och tillbaka utan att rulla i och vem kan gå från start till mål på kortast tid. Själv har jag nog det inofficiella världsrekordet. Det sattes på labyrintspelet som har 60 hål. Tiden var 14,8 sekunder, utan fusk. Slå det, den som kan.

CENNETH NIKLASSON

Några julklappstips: labyrintspel, South Park-DVD, prova på flygning, presentkort på biljetter, superkastrull, cd-skivor och gör det själv-bok.

Etienne hade skruv lös

Skruvat/ En belgier hade verkligen en skruv lös. Etienne Verhees hade varit förkyld under fyra dagar då han hostade upp en skruv. Skruven kom från en nackoperation som Etienne fick göra för fyra år sedan efter en fallolycka, då han skadade sig svårt i nacken, skriver Östersunds-Posten. Skruven var en av de fyra skruvar som skulle hålla metallplattan på plats i nacken.

DANIEL BYLUND

Nej till klättring på Torso

Höjdare/ Det 190 meter höga bostadshuset Turning Torso i Malmö kommer att få en kamera installerad på väggen. Den känner av ifall någon försöker klättra på huset. Händer det så går det ett larm till receptionen, som i sin tur ringer räddningstjänsten.

- Det här är en säkerhetsåtgärd för framtiden. Alla höga hus i världen drabbas förr eller senare av människor som vill utmana sig själva och höjden, säger Jan Andersson, concierge, portvakt, på Turning Torso till Metro.

Samtidigt skriver Björn Ranelid en bok om rekordhuset. Pierre Mens, som medverkat många gånger i Byggnadsarbetaren, har tagit bilderna.

FRIDA GUSTAFSON

Stenhård råttalysar upp

Betongmässan/ En halv betonglampa, helt platt emot väggen. Stjärnbilden Cassiopeia lysas upp med små lysdioder. Samma sak med betongrättans ögon och alla ljuspunkterna på en mjukt rundad fotpall. I betong förstås.

Designern heter Tove Adman.

ANDERS CARLSSON

Lars Åkerfeldt får 3 000 kronor i pris av Plåtslagaryrkets fond.

Han är Sveriges bästa plåtis

Tar priset/ Lars Åkerfeldt, 61 år, är Sveriges bästa plåtslagare. Han får utmärkelsen framför allt för sina takarbeten på Katarina kyrka i Stockholm.

Lars har rustat upp många kända kyrkor under sina dryga 40 år som plåtslagare. Just nu arbetar han på Umeå Stadskyrka.

► **Vad krävs för att bli en riktigt bra plåtslagare?**

- Intresse framför allt. Och handlag. Du måste gilla att ta reda på hur mycket plåten tål. Sedan måste du ha kontakt med de gamla råvarna. Jag fick mycket tips från äldre kollegor, när jag arbetade på Oscar Janssons i Stockholm.

► **Hur ser du på plåtslagandets framtid i Sverige?**

- Jag ser ju att det finns mycket att göra. Särskilt inom kyrkoslagari som jag är intresserad av. De flesta gamla kyrkor är i behov av renovering.

► **Finns det några problem?**

- Största problemet är att inga yngre börjar, nu när vi 40-talister börjar knalla i pension.

► **Vad ska du göra med de 3 000 kronorna som medföljer priset?**

- Frun får väl hålla i pengarna annars blir det bara en massa onödigt. Lite specialverktyg kan det nog bli. Jag kvalar snart in bland alla gamla gubbar som brukar slå lite kopparburkar som hobby. Diplomet hänger jag upp på väggen.

JOHAN SJÖHOLM

MATLÅDAN

Citronkyckling med dressing, 4 pers.

● 4 stora kycklinglår

● 1 citron

● 4 dl vitt vin (syrligt)

● grillkrydda

Ädelostdressing:

● 1 finhackad gul lök

● 3 vitlöksklyftor

● 30 gr valfri ädelost (mögelost)

● 1,2 dl majonnäs

● 1 dl gräddfil

● 1/2 citron, pressas

● 1/2 msk vinäger

● svartpeppar & salt

● 2 msk hackad persilja

① Riv skalet av citronen fint. Pressa saften ur citronen, blanda med vitvinet. Slå över kycklinglårerna, salta lätt. Lägg i plastpåse och ställ i kyl över natten.

② Mixa alla ingredienser till dressing eller vispa hårt i bunke. Låt stå minst 1 timme i kyl.

③ Sätt ugnen på 220 grader och lägg kycklingen i ugnsfast form. Salta lite till och strö över rikligt med grillkrydda. Kör mitt i ugnen ca 30 min. Sänk temperaturen till 195 grader efter 15 min. Serveras med klyftpotatis.

MICKE SELANDER

PRESSENS BILD

”Höga ämbetsmän är som böcker i biblioteket, den minst användbara placeras man högst upp.”

Björn Eriksson, landshövding, nominerad till EU-chef (DN)

CITAT

”Är man i vuxen ålder orolig för hur man ska använda servetten, är det ju sorgligt.”

Magdalena Ribbing, etikettexpert (DI Weekend)

”Hela samhället har förflyttats så mycket åt höger att min hållning inte kan beskrivas som något annat än vänsterextrem.”

Mikael Wiehe, vänsterextrem musiker (ICA-kuriren)

”..när man sitter i vardagsrummet och ringer i mobilen i stället för att ta med den fasta linjen, då har man lurats av marknadsföringen att tro att det är billigare.”

Sverker ”Plus” Olofsson, programledare med makt (Frihet)

NYTTIGA GRÅL

Hundraåringen Anton var mycket vital och fick frågan varför:

- Jo, när Svea och jag gifte oss för 80 år sedan lovade vi varandra att när vi grålat skulle den som hade fel gå en promenad. Och under årens lopp har jag fått så mycket motion att jag hållit mig i form.

- Vad kostar tulpanerna?

- 30 kronor buketten.
- Längre bort på gatan kostade de bara 20...
- Varför handlade ni inte där då?
- De var slut.
- Ja, när mina tulpaner är slut tar jag bara 10 kronor...

VAXHOLM ANGÅR OCKSÅ FÖRETAGARNA

Angår striden i Vaxholm också företagarna på samma sätt som den angår löntagarna?

Vaxholmskonflikten ställer frågan på sin spets: ska svenska avtal gälla i Sverige eller inte? Det är något som inte bara angår Byggnads utan alla löntagare som har löner reglerade i kollektivavtal. Det angår också företag i Sverige som vill verka för konkurrens på lika villkor.

Det måste först sägas att Byggnads inte är emot vare sig att utländska företag verkar i Sverige eller att arbetskraft från andra länder kommer hit och arbetar. Vi tecknar 1 500 hängavtal varje år och under 2004 tecknades 98 hängavtal med utländska företag. Allt är dock inte frid och fröjd. Byggnads satte också in stridsåtgärder mot 21 företag som vägrade teckna kollektivavtal. 11 av dessa var utländska.

Vår ambition att ha goda arbetsmiljöer gäller alla, oavsett ursprung. Utländsk arbetskraft är kraftigt överrepresenterad i arbetsolyckor med dödlig utgång. I fjol svarade den utländska arbetskraften för tio procent av dödsolyckorna, men utgjorde inte ens en procent av de anställda.

Ordning och reda på arbetsmarknaden handlar också om oseriös konkurrens för företag. Företag som är seriösa blir utkonkurrerade av företag som inte är nogräknade. Att vi har ett ordenligt regelverk på arbetsmarknaden är därför också ett intresse för företagen.

Byggnads har utmålats som förhandlingsmaskinen som malde ner det lettiska företaget

Laval i Vaxholm. Men Laval var inte ovetande om vare sig svenska förhållanden eller lönenivåer. Företaget har haft verksamhet i Sverige redan 2002 och då tecknat kollektivavtal och medbestämmandeavtal med Byggettan. Dessutom hade Laval under hela processen i Vaxholm stöd av en mycket erfaren och känd svensk arbetsrättsjurist. Rättegångskostnaderna betalas av Svenskt Näringsliv. **Det är också värt att påpeka att de som till sist byggde om skolan i Vaxholm tjänade 163 kronor i timmen.** Vid tiden för blockaden var den genomsnittliga lönenivån på 145 kronor i timmen. Våra motståndare påstod då att det var mer än vi skulle ha krävt av ett svenskt företag!

”Om vi får omfattande lönekonkurrens i Sverige kommer lönenivåerna att sjunka.”

Vaxholmskonflikten gäller om viss arbetskraft i Sverige ska kunna arbeta för lägre löner än andra. Den konflikten är en angelägenhet för alla löntagare som får lön enligt ett kollektivavtal. Om vi får omfattande lönekonkurrens i Sverige kommer lönenivåerna att sjunka med stora följdverkningar för välfärden.

För löntagare och företagare är det därför viktigt att fundera över Vaxholmskonfliktens grundfråga: Ska eller ska inte de svenska kollektivavtalen gälla för alla som arbetar i Sverige? För Byggnads är svaret självklart att det är de svenska avtalen som gäller här. Det borde det vara för företagen också. ●

Vaxholmskonflikten gäller om viss arbetskraft i Sverige ska kunna arbeta för lägre löner än andra. Den konflikten är en angelägenhet för alla löntagare som får lön enligt ett kollektivavtal. Om vi får omfattande lönekonkurrens i Sverige kommer lönenivåerna att sjunka med stora följdverkningar för välfärden.

För löntagare och företagare är det därför viktigt att fundera över Vaxholmskonfliktens grundfråga: Ska eller ska inte de svenska kollektivavtalen gälla för alla som arbetar i Sverige? För Byggnads är svaret självklart att det är de svenska avtalen som gäller här. Det borde det vara för företagen också. ●

HANS TILLY

förbundsordförande

Telefon 08-728 48 10

Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

... OM BI:S INSINUATIONER

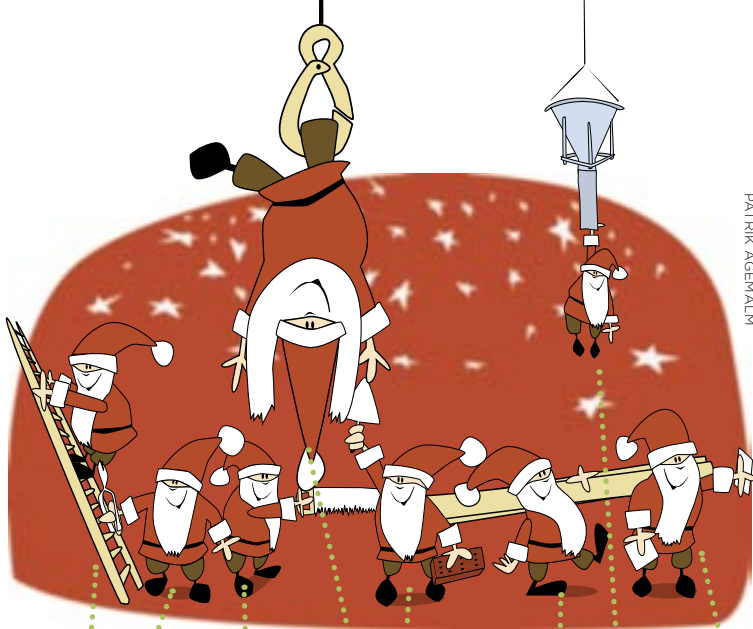
● På frågan hur samarbetet är med facket när det gäller ekobrott, svarar Olle Ehrlén i tidningen Bygginindustrin att ”vårt gemensamma intresse är att hålla branschens anseende uppe men jag skriver inte under på att det är detsamma som att hålla utländska företag borta”. Nej, vem har påstått att vi vill det? Sådana insinuationer gör att Ehrléns trovärdighet har sjunkit.

... OM PR OCH FACKARBETE

● Byggnads blev nominerat som Årets Lobbyist och kom tvåa. Men Timbrohögern och moderaterna förstår inte skillnaden mellan lobbying, PR och fackligt-politiskt arbete. De vill göra gällande att Byggnads medvetet drev det lettiska byggnadsföretaget i Vaxholm i konkurs. Alltså vrider och vänder de på sanningen, för egen vinnings skull, utan tanke på hur verkligheten ser ut.

... OM ÅRET SOM KOMMER

● Snart står vi inför ett nytt år. Minns dock våra prioriterade frågor 2006 - ungdoms- och medlemssatsningarna, lönesystem/ackordsvolym samt det fackligt-politiska arbetet. Vi har utformat stöd till en förbättrad arbetsmiljö, boendepolitik och arbetsmarknad. Vi vet hur det goda byggandet ska se ut. Med detta i ryggen är vi rustade för nya utmaningar.

PATRIK AGEMALM

TAKTOMTEN MURARTOMTEN STÄDTOMTEN
 SNICKARTOMTEN PLATTSÄTTARTOMTEN
 PLÅTTOMTEN KRANTOMTEN BETONGTOMTEN

annons Försvarsmakten

Tomtetävling

VINN 50 FINA PRISER

● Nu är det åter dags för **Byggnadsarbetarens årliga tomtetävling**. En riktig klassiker! I den här tidningen har åtta små tomtar gömt sig. Leta rätt på dem och delta i utlottningen om 50 priser.

På prisbordet ligger:
10 multiverktyg. En mini-verkstad som alltid får plats i fickan.

20 t-tröjor i svart bomull med Byggnadsarbetarens logotyp.

20 dubbeltrisslotter med chans att vinna 17,5 miljoner kronor.

Skicka svaret till Byggnadsarbetaren, Box 19615, 106 32 Stockholm.

Använd helst vykort och märk det "Tomtar".

Svaret ska vara oss till handa senast 11 januari.

På följande sidor är tomtar gömda: (tomtarna på den här sidan och på omslaget räknas inte).

Murartomten Sid.....	Plåttomten Sid.....	Plattsättartomten Sid.....	Städtomten Sid.....
Snickartomten Sid.....	Betongtomten Sid.....	Taktomten Sid.....	Krantomten Sid.....

Namn:.....

Adress:.....

Postadress:.....

Ringa in din storlek på t-tröja
 M L XL

MED- RÄKNAD	↓	RINGDE FÖRST GLOGG- SORT	↙	MJÖLKAS AV DEN FATTIGE	↘	HÖG- DRAGEN	↓	FULT I LACKEN	↙	DELAS UT VID EN GALA	↓	HYMEN GIGANTISK	↘	STÄMNING	↙	FARA PÅ VINTERN DEL AV HÖRN
↙									↘	LIRAR FOPPA I						
SMIDIGT ROVDJUR						KAN MAT BESTÄLLAS FÖR										
KAN MAN EFTER BAD										SYDAFRIK- AN MED PÅBRÅ F. HOLLAND						DEL AV SCHWEIZ
GÅR PÅ ÄNGA			STOR- MÄRKNAD SKER I SKOLAN			ERNST BRUNNER		KAN OST VARA	LEASAR GRAVERAR				HABIT	GAMMAL SKRIFET LEVER PÅ BROTT		
↙						ÄR PI LITE DRYGT FEST				HEMMA- TÄVLING		SAMLIGA HITTAR VI I SKOLAN				
FÖRKUNNA ÄGIRS MAKA				EN SKRÄCK FÖR VÅRA DRAKAR												FRANSK FLOD
ELVA FRÅN VÄXJÖ	↓	VITAMINER		ÄR MÅNG- EN MODELL SÄLJS UT									BURBO ÄRR PÅ MAGEN			
↙		BALJA			LITURGISKT PLAGG					TÄNKBAR	↓					
SVIDER I SKINNET					RIDDARE UTAN RUSTNING	HUSGUDAR KÖR GÄRNA FORT						OFFERT MÄTT I KINA		GYLTA KAN SJÖ- LEDEN VARA		
↙									BÖRJADE BYGGA BILAR 1926							ÄR INTE ETT TREVLIKT DRAG
KAN OCK- SÅ YLA	↘	GÄS						UPPHÖJDA BILDER SKALLAR								
SKYDDS- VÄRN		BEARBETA INOM MUSIKEN		MYNNINGEN SOLDAT- ÄMNE					LÅGLAND			DEKRET PLIKT- TROHET				MÅSTE MAN EN DEL KANALER
↙					FEJA	HYLAS OFTAST KADAVER							VACKER BLOMMA			
KAN VARA FRÅN SÖDER- TÄLJE									KANTON I SCHWEIZ STILLHET				CINEAST- SAL DREV MED NORRMÄN			
↙				VILL VI INTE HA UTANFÖR DÖRREN?							TÄTTING					
ÄR VI ALLA NÄGONS	SILVER I KEMIN			TAR TON I UPPSALA		GESTALT- NING				↘		UT- BLOTTADE				

